

Bevillnings-Utskottets Betänkande N:is 9 och 10;
Banko-Utskottets Betänkanden N:is 15 och 16;
Andra Kammarens Tillfälliga Utskotts (N:o 3) Betänkande N:o 3,
(i samlingen N:o 23).

§ 10.

Upplästes och godkändes protokollsutdrag rörande de ärenden, som finnas antecknade i 3:de och 4:de §§ af detta protokoll.

Sammanträdet afslutades kl. $\frac{1}{4}$ 10 e. m.

In fidem
H. Husberg.

Måndagen den 18 Mars.

Kl. 6 e. m.

§ 1.

Protokollet för den 16 dennes, för- och eftermiddagen, samt protokollsutdrag angående de ärenden, som finnas antecknade i 5, 6, 7 och 8 §§ af nämnda protokoll, upplästes och godkändes.

§ 2.

Beviljade Kammarerna ledighet från deltagande i riksdagsgöromålen åt Herr *Lindström* under 8 dagar från och med den 19 samt åt Herr *Johannes Andersson* under 10 dagar från och med den 23 uti innevarande månad.

§ 3.

Vid ånyo skedd föredragning af Banko-Utskottets Utlåtande N:o 13, med förslag rörande användandet af den sedan 1865 års början upplupna bankovinst uppstod öfverläggning, i hvilken nedannämnde Herrar ledamöter deltog; och yttrade

Herr Stråle: Jag föreställer mig, att flertalet bland Kammarens ledamöter icke kunnat undgå att, i likhet med mig, vid genomläsandet af Banko-Utskottets förevarande Betänkande finna, huru motiveringen pekar

åt ett håll, men beslutet åt ett annat. Utskottet framhåller till en början, att Kongl. Maj:t ifrågasatt, att utaf bankovinsten ett belopp af 1,800,000 R:dr skulle användas för fyllande af statsbehofven, samt tillägger sjelfft, hurusom man måste taga i betraktande, "att, efter hvad känt är, beredandet af utvägar till bestridande af oundgängligen nödiga statsutgifter och tillgodoseendet af för riket viktiga angelägenheter möter svårigheter, så att utomordentliga eller för Rikets innebyggare betungande åtgärder möjligen kunna ifrågakomma." Derefter yttrar Utskottet i fråga om bankovinstens behöflighet för Riksbanken med afseende på dess uppgift att bibehålla stadga uti och gifva ökad styrka åt myntväsendet, att "det kapital Riksbanken redan eger samt den ställning, hvori densamma befinner sig, icke lemna rum för något tvifvel att icke berörda viktiga angelägenhet kan på ett fullt betryggande sätt värdas, samt fördens skull någon oafvislig nödvändighet icke är för handen att nu för Riksbanken bibehålla dess upplupna vinst." Efter en dylik motivering kommer Utskottet emellertid helt oförväntadt till det resultat, att 1,000,000 R:dr af bankovinsten bör öfverlemnas till Riksgälds-kontoret för Statens allmänna behof, men återstoden reserveras Banken. Att ett missförhållande mellan motiver och beslut måste förefinnas, då man, såsom här, skyr att uttala de verkliga skälen för sitt beslut, är naturligt. Men då man läser de inom båda Kamrarna i ämnet väckta motioner, tror jag, att man lätt nog skall finna de skäl, hvilka ledt Utskottet, ehuru det icke ansetts lämpligt att sätta dem på papperet. Uti en i denna Kammare väckt motion (N:o 10) yrkas, att af bankovinsten en million årligen måtte utlemnas till Bankodiskontverket under rättvis fördelning emellan Lånekontoren i Stockholm, Göteborg och Malmö till utlåning åt *endast* jordbrukare, och i en annan motion (N:o 270) hemställes, att den årliga bankovinsten ej måtte beräknas såsom tillgång för Statens behof, utan kvarstadna i Bankens vård, samt att af densamma bildas en alltjemt växande lånefond, att till *jordbruket* lemna amorteringslån på fem års tid, till högst sex procent ränta. Man ser sålunda, att syftemålet med bankovinstens bibehållande åt Riksbanken är att reservera en större eller mindre del deraf till utlåning åt jordbrukare. Jag vill emellertid icke nu ingå i någon undersökning i hvad mån dylika anspråk kunna vara befogade, och huruvida jordbrukarne böra ega något privilegium att i låneform få disponera Bankens tillgångar, eller om det kan vara riktigt, att Riksbanken förvandlas till en barmhertighetsinrättning, afsedd att stå till tjänst för den nödlidande. Att, säger jag, nu anställa en dylik undersökning finner jag icke lämpligt, utan vill endast fråga, huruvida icke af de Bankens tillgångar, som redan utlemnas i låneform, jordbrukarne tagit lejonparten och således erhållit allt hvad de skäligen kunna begära. Bankens försträckningar till de 21 filialbanker, som finnas, uppgå till öfver 6,800,000 R:dr, och det torde icke vara förmätet att påstå, det största beloppet häraf kommer våra jordbrukare till godo. Den allmänna diskontfonden belöper sig till 9,600,000 R:dr och dessa båda summor utgöra således tillhoppa 16,400,000 R:dr. Att bestämdt säga, huru stor del häraf, som är utlånad till jordbrukare, torde icke vara möjligt, men det kan man tryggt påstå, att den minsta delen tillkommer landets öfriga inneväpnare. och att 14 à 15 millioner af dessa fonder disponeras af jordbrukarne. Man klagat visserligen öfver dessa

sednares betryckta ställning, men männe icke betrycket för närvarande är lika stort för alla andra innebyggare, för våra handlande, näringsidkare, bergsbruksidkare och fabrikanter? Jo! derom kan man vara fullt förvissad, men alla dessa disponera icke tillsammans mera än 15 millioner R:dr af Bankens fonder, och det kan derföre med skäl sägas, att jordbrukarne äro i detta afseende bäst lottade. Dertill kommer äfven, att Riksbanken bland sin tillgång i obligationer räknar ungefär 3 millioner R:dr, bestående i våra hypoteksföreningars obligationer, äfvensom att vi ju hafva en särskild hypoteksbank med en grundfond af 70 millioner, utslutande afsedd för jordbrukare. Det hjälper icke att härtill svara, att jordbrukarne utgöra $\frac{9}{10}$ af hela Svenska befolkningen, ty de, som kunna erhålla lån i Banken, utgöra sannerligen icke några nio tiondedelar.

Utskottet är, enligt mitt förmenande, svaret skyldigt på den frågan, hvad Utskottet menar med Bankens egna ändamål, när det föreslås, att en del af bankovinsten skall dertill användas. Kanske skulle dessa ändamål vara Riksbankens uppgift att, enligt § 72 i Regerings-formen, upprätthålla myntrealisationen och utgitva sedlar, som för mynt i riket må erkännas. Men jag frågar: skulle för dessa ändamåls ernående vara nödigt att reservera bankovinsten? Ingalunda, jag tror tvärtom, att ett sådant förfarande i den afsigt, Utskottet synes hafva för sig uppgjort, skulle förminska Riksbankens förmåga att upprätthålla realisationen. För att närmare belysa detta, vill jag till en början fästa mig vid Riksbankens säkerhet och huruvida en sådan skulle i större mån vinnas genom bankovinstens reserverande. Afgörandet häraf skulle möjligen vara ganska svårt, så vida icke Utskottet sjelft besvarat denna fråga, då det säger med de ord, jag redan en gång citerat, att det kapital, Riksbanken redan eger, och den ställning, hvori densamma befinner sig, icke lemna rum för något tvifvel, att ju icke Banken kan på ett fullt betryggande sätt motsvara sin uppgift, samt att fördenskull någon oafvislig nödvändighet icke är för handen att nu för Banken bibehålla dess upplupna vinst. Detta öfverensstämmer äfven fullkomligt med min åsigt, enligt hvilken någon bank icke kan hvila på sundare principer eller vara mera solid än vår Riksbank. Uti ett program, som kallades landtmannapartiets program och för några dagar sedan stod att läsa i tidningarne och hvilket var utgifvet, jag vet icke af hvem, förekom bland annat en allmän fras om bankväsendets ordnande efter mera sunda och billiga åsichter. Om jag kände den anonyme författaren till detta program, skulle jag fråga honom, om han på allvar nedskrifvit denna fras, och om han icke anser vår Riksbank vara så solid som något annat lands. Hvad angår våra enskilda bankers soliditet, vill jag, ehuru sådant icke utgör föremål för denna diskussion, dock anmärka, att äfven i fråga derom den i programmet framställda anmärkningen om ett sundare ordnande af vårt bankväsende saknar all befogenhet. Ingen kan väl påstå, att någon af våra enskilda banker icke gjort rätt för sig. Ätminstone känner jag icke, att några vare sig depositörer eller innehafvare af enskilda bankers sedlar gått miste om full valuta. För att emellertid återgå till Riksbanken, så inhemtas af sista veckorapporten för densamma, att dess utelöpande sedlar belöpte sig till något öfver 25 millioner R:dr, samt att metalliska valutan utgjorde ungefär 14,800,000 R:dr. Läger man nu härtill, att Riksbankens till-

gångar i obligationer uppgå till öfver 12 millioner R:dr, hvaraf större delen kan lätt realiseras, frågar jag, om någon bank i veriden kan vara solidare än vår. Då man dertill besinnar, att omkring 9,000,000 R:dr finnas i bankens kassor, tror jag det icke lida något tvifvel, att icke Riksbanken skulle, äfven om största delen af den bland allmänheten cirkulerande sedelmassan skulle på en gång strömma till bankluckan, fullgöra sina förbindelser.

Om Utskottets förslag blefve antaget, skulle i och med detsamma en falsk princip i bankförvaltningen göra sig gällande. Jag frågar härvid alldeles icke efter det större eller mindre beloppet, utan anser mig böra bekämpa sjelfva principen. Om man ökar Bankens utlåningsfonder till jordbrukarnes förhjälpande, så långt ifrån att dermed öka Bankens soliditet, förminskar man den tvärtom. Detta är icke någon paradox, ty den säkerhet, som Banken skulle erhålla för dylika lån, blefve inteckning i fast egendom här i landet, och ehuru denna säkerhet i och för sig kunde vara fullt tillräcklig, vore den det icke i farans stund. Dessa inteckningar skulle i svårare tider för Banken vara af noll och intet värde, och Banken skulle med dem icke kunna göra det gagn som behöfdes, nemligen förstärka metalliska valutan. Äfven hypoteksföreningarnes obligationer, ehuru bättre än inteckningar, äro dock icke i detta afseende fullt lämpliga värdepapper för Riksbanken, ty äfven de skola säkerligen icke kunna utan förlust realiseras i farans stund. Riksbanken bör, enligt min åsigt, ej lägga sig till andra papper än vexas af solida utländska hus; detta är den bästa säkerheten, naturligtvis näst den metalliska valutan.

Hvad åter angår den åsigten, att Statsverket icke skulle till bestående af sina utgifter behöfva hvartenda öre af bankovinsten, har Utskottet icke lemnat några bevis till stöd för en dylik åsigt. Ser man på den hittills gjorda beräkningen af Statsverkets inkomster, finner man, att de ordinarie inkomsterna, tillika med post- och stämpelpappersmedlen, kunna antagas uppgå till 12,360,000 R:dr. Då dessa inkomster äro mera säkra och pålitliga, torde äfven denna summa kunna med visshet påräknas. Derefter komma tullmedlen, hvilka under nästlidna år uppgingo till 13,200,000 R:dr. Derifrån måste dock, i följd af förra Riksdagens beslut om salttullens afskaffande, frändragas 200,000 R:dr, så att dessa medel icke kunna beräknas högre än till 13,000,000 R:dr. Nu har man visserligen ifrågasatt en förhöjning i tullen å kaffe, socker och tobak, men det är tvifvel underkastadt, huruvida denna förhöjning kommer att bifallas. Såsom man vet, har Bevillnings-Utskottet icke varit enigt i att tillstyrka förhöjningen och inom denna Kammare hafva redan åtskilliga röster höjts deremot. Låt om oss emellertid antaga, att förhöjningen vinner Riksdagens bifall, och vi kunna då beräkna tullmedlen, enligt Kongl. Maj:ts Proposition, till 14,600,000 R:dr, ehuru jag upprepar, att jag nedlägger en reservation mot denna siffra, såsom icke varande tillförlitlig. Derefter kommer bränvinstillverkningsafgiften, af Kongl. Maj:t beräknad till 10,500,000 R:dr, under förutsättning att afgiften höjes till 75 öre per kanna, samt att 14,000,000 kannor komma att tillverkas. Äfven denna siffra kan icke anses tillförlitlig. Bevillnings-Utskottet har, som jag tror, föreslagit tullen till 70 öre per kanna, det är troligt att äfven denna skatt af mängden anses alltför betungande; alltnog, den kan möjligen blifva Riksdagens be-

slut, möjligen icke; men i förra fallet kommer den beräknade inkomsten att minskas med 5 öre per kanna, hvilket gör ett afdrag å hela inkomstbeloppet af 700,000 R:dr ungefär. Den beräknade inkomsten af $10\frac{1}{2}$ millioner i bränvinsafgift är således, äfven den, högst problematisk.

Men nu belöpa sig statsutgifterna, enligt den Kongl. Propositionen, till 41,454,000 R:dr, hvartill kommer bristen i Riksgälds-kontoret 2,800,000, tillhoppa 44,254,000 R:dr emot en högt beräknad inkomst af 37,400,000 R:dr. Till fyllande af skillnaden har Regeringen beräknat dels bevillningen för år 1869, upptagen till 2,680,000 R:dr, och dels bankovinsten. Men under antagande, att samtliga sistberörda medel ingå till fyllande af bristen, under antagande att Regeringens förslag rörande förhöjning af åtskillige konsumtionsskatter, såsom bränvinsafgiften, tullen å kaffe, socker och tobak, vinna Riksdagens bifall, och jemväl den beräknade inkomsten deraf verkligen inflyter, allt detta förutsatt, återstår likväl, derest Utskottets förevarande Betänkande antages, en brist af 800,000 R:dr, som måste på ett eller annat sätt betäckas. Nu kan man visserligen tänka sig, att Stats-Utskottet kan föreslå åtskilliga nedprutningar i statsutgifterna och hoppas, att Kamrarne äfven skola ledas af den strängaste sparsamhetsprincip, men å andra sidan måste man ock ihågkomma, att nyssberörda tablå är uppgjord efter Kongl. Maj:ts Proposition, och att till de deri föreslagna utgiftsposter komma andra på grund af enskilda motionärers framställningar. Jag är ej i tillfälle att uppgiwa den summa, hvartill sistnämnda anslags fordringar bestiga sig — men den är ganska respektabel — och erfarenheten från föregående riksdagar visar nogsam, att den icke helt och hållet får utelemnas ur beräkningen. Följden af allt detta är den, att utom de högt beräknade inkomsterna en icke obetydlig summa — i lyckligaste fall 800,000 R:dr — måste anskaffas, för att få debet och kredit i statsbudgeten att gå ihop.

Det är alltså uppenbart, att, om en större eller mindre del af bankovinsten rycktes ifrån bestämmelsen att tjena till statsutgifternas bestridande, så skulle denna del betäckas genom i motsvarande mån ökade skattebidrag. Sådant skulle ock låta tänka sig, om dessa skattebidrag utginge endast från dem, som kommo i åtnjutande af låneförmån genom bankovinstens användande till ökande af Bankens lånefonder. Men det är klart att så icke blir händelsen, utan att endast ett ringa fåtal af en sådan anordning komme att skörda fördel, under det att folket i sin helhet — under antagande, att 800,000 R:dr skulle utdebiteras på allmänna bevillningen, beräknad till 2,600,000 R:dr — med ens skulle få sina debetsedlar ökade med en tredjedel. Jag hemställer om: ej en sådan tillökning skulle vara så betungande och bekymmersam för den stora allmänheten, att Kammaren blott deraf skall föränledas votera afslag till Betänkandet. Eller tror man kanske, att det är en obetydlig sak för en arbetarefamilj på landet, som för närvarande erlägger 8 R:dr i bevillning, att få denna summa tillökad med 2 å 3 R:dr? Förhållandet är detsamma i städerna; kanske drabbar det den mindre bemedlade befolkningen derstädes ännu tyngre.

Man hör nu för tiden ofta talas om jordbrukarnes betryckta ställning. Jag är långt ifrån att förneka tillvaron deraf. Men betrycket

inskränker sig sannerligen ej till jordbrukarne, alla lida deraf, ingen näring, ingen klass undantagen. Skåde man hvar som helst inom industriens område, handtverkare, fabrikanter, köpmän, skeppsredare, alla lida betryck till följd af minskad afsättning och ökade kommunalutskylder samt brist på erforderligt kapital till drägligt pris. Men allt detta utgör påtagligen intet skäl att votera ökade skattebidrag — tvärtom. Vi ega deremot rika anledningar att söka genom träget arbete och sträng hushållning försona, hvad vi eller våra likar under den föregående tiden möjligen försummat eller förbrutit; och vi handla derigenom både rättigare och värdigare än genom att öka skatterna till förmån för någon viss samhällsklass.

Allt detta bestämmer mig att under närvarande förhållanden, så länge vi måste beräkna hvarje öres inkomst för att få statsbudgeten att gå ihop, på det allvarligaste motsätta mig undanryckande af någon del af statsinkomsterna från berörda ändamål; och får jag derföre hos Herr Talmannen anhålla om proposition derå, att af 1865 års bankovinst ett belopp af 1,800,000 R:dr måtte till Riksgälds-kontoret öfverlemnas.

Herr Lindström: Min ställning till föreliggande fråga är gifven redan genom den reservation, som åtföljer Utskottets Utlåtande, och hvaruti jag instämt. Den sammanfaller med den uppfattning, som den föregående talaren i sitt sakrika föredrag gjort gällande. Utskottets Utlåtande kan emellertid icke sägas uttrycka vare sig dess majoritets eller minoritets mening; och jag vågar redan på denna grund hoppas, att Kammarens majoritet skall känna sig föga tillfredsställd med det slut, hvori Utlåtandet stadnar. Det är något halft om halft deri, ett medelvägsförslag som icke kan tillfredsställa någondera sidan, hvarken sluter sig till Kongl. Maj:ts Proposition, eller de af åtskillige motionärer väckta förslag rörande bankovinstens användande. Jag vågar derföre, som sagdt, redan på förhand antaga, att Kammarerna ej skall skänka Utlåtandet sitt bifall.

I det föregående hafva redan blifvit antydda de synpunkter, efter hvilka Betänkandet bör bedömas, dels nemligen från den Kongl. Propositionens, dels ock från de enskilde motionärernes. Jag tager mig derföre friheten sysselsätta mig med begge dessa alternativ: det förre, hvarigenom bankovinsten skulle till Riksgälds-kontoret öfverlemnas, det sednare, som hufvudsakligen afser, att åt någon viss af Bankens rörelsegrenar, såsom t. ex. åt diskontfonden, få använda större eller mindre del af bankovinsten. Jag ber då att först få rigta uppmärksamheten på det sednare alternativet, enär det sannolikt ligger flertalet af Kammarens ledamöter mera om hjertat, helst motionärerne i ämnet till större delen tillhöra denna Kammar. Då möter i första rummet ett förslag af en inflytelserik ledamot af Första Kammarerna, Herr Schartau. Enligt hans förslag skulle Bankens odisponerade vinst hädanefter användas i och för Bankens egna ändamål. Motionärens afsigt är uppenbarligen att på sådant sätt betrygga eller som man säger konsolidera Banken. Det har redan af den föregående talaren med, som mig synes, ovederläggliga siffror blifvit ådagalagdt, att vår Riksbank är fotad på en så bred och solid bas, att, om man ej rubbar grunderna för dess organisation, den samma är trygg och säker under alla eventualiteter. Men vill man det oaktadt ytterligare konsolidera Banken,

så sker det ingalunda på det sätt motionären föreslagit, ej heller genom de af andre motionärer anvisade utvägarne, att öfverlemna bankovinsten åt allmänna diskontfonden eller hypotheksbanken. Det är klart att genom alla dessa utvägar Bankens ansvarighet icke i någon egentlig mån minskas, åtminstone icke dess sedelansvarighet, hvilket likväl just är det som Herr Schartau med sin motion förnämligast söker. Herr Schartaus konsolideringsplan befrämjades bäst genom att åt lågorna offra hela den sedelmassa, som utgör Bankovinsten för 1865, eller de 1,800,000 R:dr, om hvilka frågan nu rör sig. Men sådant lärer väl ingen på allvar vilja föreslå. Det har af den föregående talaren blifvit ådagalagdt, att ehuru Bankens utelöpande sedelstock på papperet bestiger sig till 45,000,000 R:dr; så har Banken faktiskt ej utelöpande mera än 25,000,000 R:dr. Och om derifrån dragas den i Bankens hvalf befintliga metalliska valuta samt hvad som af Riksbankens sedlar finnes i enskilda bankernas kassor, så återstår ett belopp af omkring 2,000,000 R:dr, för hvilka Banken saknar motsvarande valuta i silfver. För infriandet af dessa behöfver Banken icke, äfven om högsta nöd stode för dörren, tillgripa sin obligationsfond, uppgående till omkring 13,000,000, ty af de betydliga fordringar Banken har utestående bör väl alltid kunna påräknas inflyta så mycket som ifrågasvarande 2 millioner. Jag vågar vid sådant förhållande påstå, att ur säkerhetens synpunkt ingenting finnes att vid vår Bank-organisation erinra, och att Banken i förhållande till landets rörelse och i jmförelse med andra länders liknande institutioner är måhända den säkraste och solidaste i Europa. Derföre har äfven — under det Engelska Parlamentet under det sista tiotalet af år icke mindre än tvenne gånger nödgats suspendera sin banklag — vår Bank stått fast och säker emot alla stormar och skall äfven fortfarande göra det, så länge ej vi rubba hufvudgrunderna för dess förvaltning.

Men en sådan rubbning skulle, efter min tanke, åstadkommas, derest man koncederade åt den mening, som nu och äfven tillföre inom Representationen sökt göra sig gällande, och hvarigenom större eller mindre del af Bankens medel skulle så att säga fastläsas, utan möjlighet att i behofvets stund snabbt och säkert kunna draga den ur rörelsen. Till en viss grad har detta redan skett och det är högst betänkligt att gå vidare. Nu vill jag visst icke förmena, liksom den föregående talaren, att bakom förslagen i denna riktning ett visst parti — det s. k. landtmannapartiet — döljer afsigten att bereda sig fördelen af lån på billiga vilkor. Skulle likväl förslagen hafva tillkommit i den afsigt, att, genom att lägga vinst till vinst, slutligen i Riksbanken ackumulera ett så ofantligt kapital, att landtmannanäringen kunde vara oberoende af hvarje annan låneanstalt än Riksbanken, så frågas, hvad hade man härmed vunnit? Jag behöfver ej erinra, att det icke är Riksbankens uppgift att hos sig koncentrera all lånerörelse, tvärtom skulle på sådant sätt Bankens hufvudsakliga uppgift, realisationens upprätthållande, löpa stor fara. Men om Bankens lånefond emellertid utgjorde 100 millioner i stället för 25 millioner, hade ställningen derigenom i minsta mån varit bättre? Nej. Skilnaden hade endast varit den att låntagarne i landet varit till större delen Riksbankens gäldenär i stället för någon annan låneanstalts och beroende af Riks-

banken i stället för af andra fordringsegare, men allmänna rörelsen hade icke blifvit det ringaste bättre tillgodosedd.

Man talar om att Riksbanken borde vara herre öfver penningarörelsen, men glömmar att Riksbanken ej kan hålla rörelsen till handa mera än några och tjugo millioner, under det privatbankernas lånerörelse stiger till öfver 60 millioner R:dr. Bakom sådana yttranden ligger emellertid den föreställning, att Riksbanken, såsom herre öfver penningarörelsen, på samma gång skulle kunna fixera penningaräntan, så att den aldrig öfverstege ett visst maximum. Ett försök i den riktningen är lika fruktlöst hos oss, som det visat sig vara i andra, rikare och mäktigare länder. Räntan kan af ingen lagstiftning på förhand fixeras, den bestämmes af förhållandet emellan tillgång och efterfrågan.

Vid bedömandet af de anspråk man för Bankens räkning framställt å bankovinsten, bör man icke heller förbise, att Bankens kapital verkligen blifvit tid efter annan med hänsyn till rörelsens stegrade behof förökadt. Då vid 1815 års riksdag grundfonden bestämdes till 15,000,000 R:dr, har sedan dess tillkommit en förökning af enahanda storlek, nemligen 10,000,000 R:dr i grundfond och 5,000,000 i influten behållning. Sedan man kommit derhän, synes det ej obilligt, att landets skattskyldige fordra någon vinst af ett så stort kapital, och man har på denna grund under sednare tiden låtit bankovinsten komma Statsverket till godo. Nu vill man utan skäl och utan ändamål draga medlen undan det allmänna för vinnande af fördelar åt några enskilde, utan att dock lånebehovet genom användandet af Bankovinsten kan i någon större mån blifva tillfredsstäldt.

Af den aktade talare, som jag förut så ofta citerat, har det med åtskilliga siffror blifvit visadt, att de beräknade statsinkomsterna bestiga sig till 37,400,000 R:dr, under det att utgiftsbudgeten stiger till ett belopp af 44,254,000 R:dr, deruti inberäknad Riksgälds-kontorets brist 2,800,000 R:dr. Man har upplyst, att Stats-Utskottet redan föreslagit en nedprutning i anslag af 3,000,000 R:dr, och man kan måhända hoppas, att detta belopp skall kunna ytterligare minskas. I allt fall uppstår ett deficit, som i första rummet bör med tillgängliga medel fyllas, såvida man icke vill åtaga sig en ökad bevillning. Jag ser intet annat medel att undvika detta, än först och främst användandet af bankovinsten. Ty i annat fall måste ovillkorligen en utomordentlig och tryckande beskattning påläggas Svenska Folket; och jag hemställer, huruvida ej detta då vore i sin goda rätt, om det tillsporde sina representanter: "Hvarföre ha'n I beskattat oss? Hvarföre ha'n I höjt den allmänna bevillningen med 1,800,000 R:dr?" Jag tror att allmänheten skulle blifva föga belåten med svaret: "Derföre att Ni skulle få låna i allmänna diskontfonden." Vi skulle icke utan skäl stå oss illa härvid, ty någon så utomordentlig omständighet, som rättfärdigar ett sådant handlings sätt, föreligger för det närvarande icke. Jag tror ock att häri skulle ligga en stor frestelse att genom lån betäcka bristen; men jag vågar hoppas, att vi ej låta denna frestelse få magt med oss, så illa skulle jag anse det vara, om man för första gången beträdde skuldsättningens bana, för betäckande af Rikets ordinarie utgifter. Detta vore i allmänhet litet välbetänt; men dertill kommer det ledsamma inflytande en sådan åtgärd för framtiden skulle medföra, i det redan nästan Riksdag skulle mötas af en ännu större brist, kännbarare och outhärdligare i

samma mån svårigheten för Riksgälds-kontoret att anskaffa penningar blefve större. Jag måste, på grund af hvad jag nu anfört, på det lifligaste anhålla derom, att Kammaren ville för sin del besluta, att af 1865 års bankovinst ett belopp af 1,800,000 R:dr ställes till Riksgälds-kontorets disposition.

Herr Ahlgren: Utgående från den åsigt, att Riksbanken är Svenska Folkets gemensamma tillhörighet, anser jag att Bankens vinst eller afkomst för år 1865, beräknad till jemna hundratusental, 1,800,000 R:dr, bör användas för den skattskyldiga befolkningens gemensamma bästa. Detta mål tror jag uppnås, om ifrågavarande vinst till Riksgälds-kontoret öfverlemnas. För Bankens egna ändamål, hvarom i Banko-Utskottet ordats, erfordras icke dessa medel. Dessutom synes mig, hvad erfarenheten jemväl bekräftat, att meningarne äro delade om hvad Bankens ändamål är. Svårigen läser man derom kunna bilda sig något omdöme eller draga någon slutsats af de motioner angående sättet för bankovinstens användande, hvilka vid denna riksdag blifvit väckta; ty då en motionär önskat, att en million R:dr skulle till hypotheksbanken öfverlemnas, har deremot en annan föreslagit, att ett lika belopp måtte öfverflyttas i diskontfonden. Jag tror att man, för att komma målet närmast, borde använda medlen till inköp af utländska, lätt realisabla statsobligationer; men denna åtgärd läser väl icke kunna ifrågakomma, så länge våra egna statsobligationer stå i så låg kurs, som nu är händelsen. Lika litet bör det ifrågasättas att öka Bankens grundfond, enär sådant för närvarande ej påkallas. Klokare torde det då vara att till bestridande af statsutgifter, de der af Riksdagen icke kunna undanskjutas, använda de medel, som Banken icke behöfver. Under hänvisande till innehållet af Herr Malmstens reservation mot Utskottets i förevarande sak afgifna utlåtande, samt hvad jag nu haft äran nämna, får jag, under yrkande om afslag å Utskottets hemställan, vördsammast anhålla, att proposition må af Herr Talmannen framställas derom, att af 1865 års Bankovinst 1,800,000 R:dr öfverlemnas till Riksgälds-kontoret.

Herr de Maré: Den förste värde talaren har klandrat Utskottet för det sätt, hvarpå detta Utlåtande blifvit motiveradt. Jag är i den lyckliga belägenhet att icke behöfva uppträda till Utskottets försvar, ty nämnda motivering har tillfredsställt endast få af dess ledamöter. Af Utskottets sexton ledamöter hafva sju önskat hela bankovinstens öfverlemnande till Statsverket, andre sju ledamöter hafva röstat för den mening, som blifvit Utskottets förslag, och två ledamöter hafva velat att för Bankens egna ändamål skulle bibehållas hela bankovinsten. Derföre må ingen undra på, att motiveringen blifvit sådan den är, och jag ber den förste värde talaren att i detta fall icke räkna så noga med Utskottet.

Samme talare har ingått i en granskning af de olika motioner i ämnet, hvilka inom denna Kammare blifvit väckta, och har velat deducera, att de afse att gynna den största klassen af landets innevånare, den jordbrukande klassen. Jag vågar dock påstå, att han härigenom utkastat en högst orättvis beskyllning, som Kammarens pluralitet nog skall veta att tillbakavisa. Det har nemligen icke varit meningen, att bankovinsten skulle

uteslutande användas till amorteringslån på 5 år eller till diskontfondens förstärkning.

Om Kammaren skulle stadna i det beslut, jag i min reservation föreslagit och hvilket jag anser vara det enda rigtiga, eller att hela 1865 års vinst skulle för Banken bibehållas, så kunde dessa medel användas på ett sätt, hvarigenom de komme icke blott den jordbrukande klassen utan hela landet till godo. Om de finge användas till Bankens konsolidering, hvilket de två förste talarne ansett obehöfvt, så skulle det kunna ske på ett sätt som jag tror äfven desse store bankkarlar måste gilla. Om bankovinsten användes till uppköp af obligationer, låt vara hypotheksbankens, så skulle Banken i sinom tid lätt kunna realisera dem å den utländska marknaden. Om den derfor inflytande summan sedan användes till inköp af engelska konsols, så vågar jag påstå, att denna åtgärd, utom det att den skulle lända den stora jordbrukande klassen till stor nytta, äfven skulle kraftigt befördra Bankens konsolidering och förmåga att upprätthålla myntvärdet. Dessa engelska konsols äro att betrakta såsom silfver, men silfver som drager ränta. Detta har jag velat nämna såsom bevis därför, att Banko-Utskottet icke haft någon tanke på att gynna en klass på andras bekostnad.

Den andre talaren har sagt, att det icke skulle varit nyttigt, om under en följd af år Bankens vinst blifvit för densamma bibehållen, ty då skulle kunna hafva inträffat, att Banken i stället för en grundfond af 25 millioner R:dr haft en af 100 millioner. Jag ber dock att få draga i tvifvelsmål att det verkligen skulle varit så olyckligt, om Banken egt en grundfond af 100 millioner R:dr. Samme talare har äfven påstått, att det ej vore bättre om låntagarne i landet hade sin skuld till Riksbanken än till enskilda bankinrättningar. Jag kan dock icke förstå ett dylikt påstående. I förra fallet hade vinsten samplats i Riksbanken, i stället för att den, såsom nu är händelsen, stadnat i enskildes ego. Jag tror, att, om sedan år 1830 hela bankovinsten fått stadna hos Banken och Banken derigenom blifvit mäktig, det skulle sett helt annorlunda ut i landet än det nu gör. Jag är viss, att Banken då icke skulle behöft att, såsom sistlidne sommar inträffade, nära på afbryta all lånerörelse, utan att den i ställe skulle varit i tillfälle att, orubbad af krisen i det öfriga Europa, fortsätta sin verksamhet.

Sistnämnde talare har vidare yttrat, att Statsverket behöfde dessa 1,800,000 R:dr och att, om Riksdagen beslutade att icke öfverlemna dem till Statsverket, följden deraf skulle blifva ökad bevilning. Det kan vara möjligt att enligt Stats-Utskottets förslag, hvilket dock ännu icke är Riksdagens, brist i 1868 års budget kan uppstå, men om så sker, sker det icke därför att Riksdagen beslutat bibehålla bankovinsten för Banken, utan därför att så stora anspråk göras på mer eller mindre nödvändiga anslag. Man måste söka åvägbringa jennvigt emellan inkomster och utgifter, men icke genom att öka inkomsterna, utan genom att nedsätta utgifterna; och detta bör blifva den nya Representationens uppgift.

Det har blifvit under diskussionen sagdt, att det vore önskvärdt att Banken kunde få behålla hela vinsten, men att rätta ögonblicket nu icke vore inne, då Statsverket har så stora behof. Jag vågar dock påstå, att rätta tiden därför just nu är inne, då vi fått en förändrad Representa-

tion; och jag hoppas att Riksdagen icke skall underlåta att nu beträda denna bana.

Jag har antecknat åtskilligt af hvad den förste talaren antört såsom skäl för bankovinstens öfverlemnande till Statsverket; men då många talare begärt ordet, vågar jag icke längre upptaga Kammarrens tid, utan tror mig kunna tryggt inskränka mig till att hos Herr Talmannen anhålla om proposition derom, att hela bankovinsten må för Bankens egna ändamål användas.

Herr Johannes Andersson: Under den tid jag i riksdagsförhandlingarne deltagit, har jag alltid varit af den mening, att bankovinsten borde användas för jordbruksnäringens underlättande. Dess tillstånd är i allmänhet ganska bekymmersamt, och jag vet icke huru det skall kunna hjälpas annorlunda än genom beredande af tillfällen till lån. Man har i detta fall satt sitt hopp till den nya Representationen; och det synes nu som skulle man vilja göra något för jordbrukets bästa. Jag kan därför icke annat än yrka bifall till Utskottets förslag.

Herr Lönnberg: Skulle jag i denna fråga afgifva mitt votum ensidigt och uteslutande med hänsyn till hvad som för Banken kan tyckas vara fördelaktigast, så skulle jag vara redobogen att bifalla Utskottets förslag. Jag kan dock icke blunda för de stora svårigheter, som möta vid försöket att åstadkomma jemnvigt i budgeten. Jag behöfver ej för Eder, mine Herrar! upprepa hurusom Kongl. Maj:t i Dess Proposition angående Statsverkets tillstånd och behof föreslagit icke blott användande af hela bankovinsten, utan äfven förhöjning i tullen på kaffe, socker, sprit och tobak, förhöjning i bränvinsbränningsafgiften, ja till och med införande af en vapenskatt. Det torde medgifvas, att af dessa olika inkomsttitlar ingen med mindre svårighet kan för Statsverkets behof användas än bankovinsten.

Någon torde komma att härvid anmärka, att om bankovinsten reserverades för Banken, kunde dess lånefond ökas till förmån för behöfvande jordbrukare. Men huru långt förslår väl denna summa dertill. För att fatta frågan klart, tror jag att man bör uppställa den sålunda: Vill Svenska Folket lemna bankovinsten till Banken och underkasta sig dubbel bevilning enligt andra artikeln, men möjligen erhålla denna fördubbling såsom lån på kort tid, eller vill det slippa från denna tillökning i bevilningen. Jag tror, att den stora mängden skulle betacka sig för en sådan ökad bevilning. Bankovinsten utgör nemligen i det närmaste lika mycket som hela bevilningen enligt andra artikeln. Nu finnes det många tusende, som stå under strecket, som hvarken hafva representationsrätt eller valrätt, men likväl erlægga bevilning enligt andra artikeln. Dessa hafva icke något gagn af de Egyptiska köttgrytorna, och man bör väl tänka äfven på dem.

Kunde det visas, att jemnvigt i budgeten kunde åstadkommas utan vapenskatt, utan förhöjning i tullsatsen eller å bränvinsbränningsafgift, och utan bankovinsten, skulle jag gerna medgifva, att bankovinsten finge för Bankens egna ändamål användas. Stats-Utskottet har visserligen gjort aktningvärda försök att nedsätta behovet af dessa opåräknade inkomsttitlar, men jag tror icke att det är möjligt att helt och hållet afpruta dem.

Då många talare begärt ordet, vill jag icke längre uppehålla Kammar-
ren, utan slutar med att anförä, att jag, såsom målsman för en ort, hvilken
mer än de flesta i Riket tryckes af skattebördor, anser det vara en skyl-
dighet att tillse, att Svenska Folket icke onödigtvis påläggas ökade bördor,
och detta anser jag icke kunna undvikas, om bankovinsten reserveras åt
Banken. Jag yrkar derför, att af 1865 års bankovinst 1,800,000 R:dr må
till Riksgälds-kontoret öfverlemnas.

Herr Rosenberg: Då jag efter sorgfälligt öfvervägande af denna
fråga icke kunnat komma till annat resultat än att yrka afslag å Utskot-
tets hemställan och bifall till Herr Kocks reservation, anhåller jag att i
korthet få angifva skälen för denna min åsigt. Ehuru statsregleringen ännu
icke är uppgjord, så att man med visshet kan bestämma behofvens storlek,
torde dock af hvad redan är känt och af flere talare framhållet, visa sig
att i budgeten uppstår en brist, som måste fyllas; och vi kunna icke lemna
riksdagen förr, än denna brist blifvit fylld. Det finnes tre sätt, hvarpå
detta kan ske. Det ena att låna penningar dertill; det andra att använda
så många medel, som för ändamålet kunna disponeras, och det tredje att,
på sätt grundlagen anvisar, höja bevillningen. Det första lär man väl
icke vilja inlåta sig på; ty likasom det icke kan anses klokt af den en-
skilde att låna till sina dagliga behof, kan det icke heller vara klokt, att
Staten lånar för att betäcka sina årliga behof. Att höja bevillningen är
icke något kärt göromål. Ända sedan jag blef riksdagsman och äfven förut
har jag hört klagas öfver svåra skattebördor. Skulle vi nu komma hem
till våra kommittenter och berätta, att vi nödgats ytterligare höja bevill-
ningen, så skulle vi sammerligen icke blifva välkomne. Återstår således
blott en utväg, nemligen att använda de medel, som kunna disponeras,
och bör då i första rummet bankovinsten tagas i beräkning.

Jag har här hört framhållas de fördelar, som man ansett skola upp-
stå, om nämnda vinst reserverades för Banken. Jag tilltror mig visserligen
icke att bedöma det, men jag håller dock före, att ställningen nu är sådan,
ett en dylik åtgärd skulle mera skada än gagna. Jag vill icke förneka,
att, om 1,800,000 R:dr användas till lånefondens förstärkning, detta skulle
komma till godo dem, som äro i predikament att kunna få låna, men det
förslår dock så litet. Ifrån den ort jag tillhör, hafva under sistförflutna
året exporterats varor till värde af 13 millioner R:dr. Detta har icke
 varit tillräckligt att fylla ortens behof, och huru långt skulle då 1,800,000
R:dr, fördelade på hela landet, förslå. Men på hvilka vilkor skulle dessa
medel åstadkommas? Jo, genom bevillningens höjande till dubbla beloppet.
Man skulle då utgå från den grundsats, att hela Svenska Folket skulle göra
sammanskott för de lånebehöfvande. Då ifrågavarande medel kunna dis-
poneras, och det af Utskottets Utlåtande visar sig, att det icke är för
Banken en oafvislig nödvändighet att få behålla dem, hemställer jag, att
man må behjerta folkets ställning och icke pålägga det en ökad bevillning.

På dessa grunder förnyar jag mitt yrkande om afslag å Utskottets
hemställan och bifall till Herr Kocks reservation.

Herr Hörnfeltdt: Man har ofta vid föregående riksdagar hört yt-
tras, och det ej utan skäl, att de enskilda bankerna skulle på landet
utöfva

öfva ett inflytande, som ej vore det aldri nyttigaste. — Jag vet ganska väl, att jag vidrör en ömtålig sträng, då jag här börjar tala om de enskilda bankerna, men ehuru frågan ej direkte afser att utreda, huruvida dessa kunna vara för landet mer eller mindre nyttiga, så må det dock vara mig tillåtet att antyda, huru man skulle kunna göra sig oberoende af dessa bankers verksamhet. Detta skulle låta sig göra dymedelst, att man åt Riksbanken reserverade åtminstone någon del af dess årliga vinst, hvarigenom Banken så småningom kunde förstärkas derhän, att, då privatbankernas oktrojer tid efter annan lupe till ända, Riksbanken kunde öfvertaga deras penningarörelse genom i provinserna inrättade lånekontor. På detta sätt skulle Staten komma i besittning af en vinst, som för närvarande på allmänhetens bekostnad tillskyndas ett fötäl kapitalister. Jag fordrar alldeles icke, att hela bankovinsten skall reserveras till Bankens konsoliderande, utan blott en mindre del deraf, och instämmer därför i Utskottets hemställan, utan fruktan att derigenom uppväcka ovilja hos mina kommittenter, då jag är öfvertygad om, att den åtgärd Utskottet föreslagit ovilkorligen skall lända till landets verkliga bättnad.

Herr Bergström: En bland samtidens viktigaste sociala frågor är den, huruledes man bör bereda och underlätta möjligheten för enskilde medborgare att genom arbete förvärfva vare sig fast egendom eller kapital. Den moderna politiförvaltningen har därför knappast någon högre uppgift än att på ett tillfredsställande sätt lösa denna fråga. Möjligheten af ett fritt förvärfv inskränkes i väsentlig mån derigenom, att alltför stora rikedomar hopas på få händer. Det faller af sig sjelft, att statsförvaltningen icke är befogad att lägga hinder i vägen för den enskilde att förvärfva fast egendom eller kapital i så stor utsträckning och mängd, han gitter och förmår. Någon fara att enskilde kunde sammanhoppa öfvermåttiga rikedomar förefinnes icke heller; ty hvad ett eller flera slägtled samlat, fördelas förr eller sednare genom arfskiften eller förskingras genom slöseri eller annan vanvård. Så vidt det angår enskilde, har Staten å sin sida uti ifrågavarande afseende gjort hvad den bort och kunnat, då den förbjudit upprättande af majorater och fideikommiss-stiftelser. Det är från en annan sida fara hotar. Inom samhället existera nemligen korporationer och stiftelser, eller hvad man i allmänhet kallar juridiska personer, hvilka aldrig dö och således kunna, genom användande af sin behållning till inköp af fastigheter eller genom dess kapitalisering förvärfva omätliga rikedomar. Hela den kristna världens, således äfven vårt lands historia, har bevitnat, huru långt den katholska kyrkan förmått sträcka sina sträfvanden att oupphörligt föröka sitt förvärfv af fastigheter. Faran blef, hvad Sverige angick, afböjd af Gustaf den förste, hvilken lefver i kär åminnelse hos Svenska Folket, icke minst därför att han företog reduktionen af de andliga godsens.

Hvad nu särskildt angår förevarande ämne, så synes mig Bankens kapitalförmögenhet redan vara så stor, att den hvarken behöfver eller ens bör vidare förökas. Sannerligen! låter man Banken år från år hoppa skatt på skatt, så är den tidpunkt icke aflägsen, då vi alla blifva i ekonomiskt afseende trälrar under Banken. Faran är så mycket större, som Regeringen

saknar allt inflytande på Bankens styrelse och förvaltning. På dessa och öfriga skäl, som Herr Kock i sin emot ifrågavarande Betänkande afgifna skriftliga reservation anför, förenar jag mig med de tvenne förste talarne uti det af dem framställda yrkande.

Herr Key: Här har blifvit så mycket yttradt om Riksbankens soliditet, att mången torde finna sig befogad att derutaf draga de gynnsammaste slutsatser; ja, man har till och med gått så långt, att man påstått, att Banken i styrka och säkerhet skulle vara ett mönster för och vida öfverträffa alla andra bankinrättningar i Europa. Vore förhållandet sådant, vore ju allting väl bestäldt, och någon större meningsskiljaktighet borde ej gerna ifrågakomma? Derest Riksbanken med den jemförelsevis ringa fond, den för närvarande eger, kunde verkligen allt framgent motsvara penningbehovet inom landet med dess växande folkmängd, mångfaldigade kommunikationer, och huru vidsträckt än dess jordbruk, handel och industri måtte utvidga och utveckla sig, samt detta allt oaktadt den närvarande lagstiftningen för enskilda banker och oaktadt Riksbankens välförvärfvade vinst år från år fräntages den och bortslumpas, så vore det ett fenomen fullt jemförligt med hvad i gudasagan förekommer om galten Sehriimer, som hvarje afton slagades men hvarje morgon åter stod upp, färdig att med sitt kött bespisa den hungriga skaran. En af nutidens viktigaste frågor vore på det mest tillfredsställande sätt löst, och andra länders finansiering skulle valfärda hit till denna bankvishetens outtömliga källa. Tyvärr är förhållandet icke så lysande, som man låtit påskina. Bankens tillgång uti obligationer uppgifves vara 12,178,874 R:dr, men derutaf äro icke mindre än 4,239,450 R:dr — d. v. s. en tredjedel — ej realisabla, och i sådant afseende snart sagdt värdelösa, bestående af Riksgälds-kontorets obligationer för 1808—1809 års krigskostnader — 2,376,000 R:dr och Arméens ackordsamorteringsfonds obligationer à 4 procent — 1,863,450 R:dr. Den metalliska kassan, som ett tiotal af år förut uppgått till mer än dubbla beloppet, var under 1865 i medeltal circa 16 millioner. Den var ännu den 5 Januari förlidet år 15,651,929, men nedgick alltjemt och var den 18 Augusti 10,704,138 R:dr, hvaraf dock här i Stockholm i sjelfva verket icke fanns mer än circa 9,300,000 R:dr, enär skilnaden hölls kvar ute i Tyskland, då, om den hitförts, den genast gått ut igen. Den tidpunkt var nära, den stod för dörren och klappade på, när, enligt Bankoreglementet, utomordentliga åtgärder, förlamande och rubbande den allmänna rörelsen och förmögenheten, borde vidtagas; och de hade helt visst tilltvingat sig inträde jemte hela deras medfölje af olyckor och bekymmer, om icke en Riksgälds-kontorets länevigilans ute i Tyskland oförmodadt, i samma vefva, lyckats. Så stod det för icke mer än ett halft år sedan till med den, enligt åtskillige talares mening, solidaste bank i verden! — Visserligen har utomlands tryckningen äfven varit stark; men så hafva ock flertalet utländska banker genom att förstärka sina fonder sökt möta de växande behoven; och ingen af dem har, så vidt jag vet, tillåtit en massa af enskilda bankers slingerväxter, som hos oss, att linda sig kring stammen, för att sluta med att förqväfva den. Franska banken har inom en tidrymd af 10 år fördubblat sin fond; och tiden tyckes nu verkligen vara

inne att förstärka vårt lands Bank och stödja den i dess uppgift att vara upprätthållare af myntvärdet och af den ut- och inländska krediten.

De exempel, som af den värde representanten från Christianstad blifvit åberopade från Gustaf I:s tidevarf om de katholska prelaterne, hafva på förevarande förhållanden ingen tillämpning. Riksbanken är icke någon katholsk hierarki och Herrar Fullmäktige icke heller några erkebiskopar, som landets väl fordrar att bekämpa och förjaga. Banken är en institution, som tillhör Svenska folket, och det måste ligga i dess eget intresse att göra den stor, själfständig och stark. Kan detta ske utan att reservera något af Bankens vinst, så är det godt och väl; jag för min del tror det icke och anser fördenskull, att det icke blott vore på det högsta önskvärdt, utan rent af behöfligt, att öfverlemna under en följd af år åt Banken hela dess vinst. — Men i detta fall, såväl som i många andra, gäller regeln i den gamla versen: "det ena du vill, det andra du skall, så plägar det gå i de flesta fall." — Och då vi nu, efter en mer än 50-årig fred, tack vare vederbörandes statsmannavishet, befinna oss på den punkt, att vi icke veta, huru tillgångar skola skapas att fylla budgetens dagliga behof, så måste detta naturligtvis äfven tagas i betraktande. Utskottet har föreslagit en medelväg, då det hemställt, att en million af bankovinsten skulle öfverlemnas till Riksgälds-kontoret, och endast omkring 800,000 R:dr reserveras åt Riksbanken för att en gång börja dess konsolidering. Visserligen har man här talat om, att ett parti finnes, som af egen nytta skulle vilja göra Banken till en barmhertighetsinrättning utslutande för jordbrukare, och att det vore landbrukarnes afsigt att ensamme få skörda fördelen af Bankens utlåningar. Jag hoppas dock, att dylika partiafsigter här icke hafva något spelrum och älskar tro, att Representationen består af redlige Svenske män allesammans, som blott och bart, men hvar och en på sitt sätt, äsyfta landets väl. För detta erfordras, efter min förmening, att Riksbanken förstärkes, och ehuru äfven jag räknar mig till landbrukarnes parti, om något sådant i själfva verket kan sägas finnas, anser jag ingen uppoffring för stor för att vinna detta syfte. — Det är öfvertygelsen att handla i hela landets intresse, som förmår mig att rösta med dem, som yrka bifall till Utskottets förslag.

Herr *Sandstedt* förklarade sig instämma med Herr Key.

Herr Friherre Liljencrantz: Då här så mycket varit på tal om förstärkandet af Riksbankens fond, så är det nödvändigt att göra sig reda för och skilja emellan de två uppgifter, Riksbanken har att lösa; nemligen först att upprätthålla myntvärdet och vidare att tillfredsställa de lånesökandes behof. Beträffande den första uppgiften eller att upprätthålla myntvärdet, så tror jag ej att Riksbanken behöfver någon förstärkning, åtminstone hafva de föregående talarne icke lyckats visa behofvet deraf. Vid den tid, då Bankofullmäktige aflemnade sin berättelse, utgjorde den metalliska kassan öfver 14 millioner R:dr, och den utelöpande sedelmassan öfverstege ej 25 millioner R:dr. Af de öferskjutande 11 millionerna voro den 31 December sistlidet år ungefär 9 millioner innestående i de enskilda bankerna och kunde der anses såsom fastlästa, till följd af nödvändigheten för dessa banker att ständigt hålla vaxlingskassa. Då återstodo således icke mera än 2 millioner i sedlar, som kunde sägas trycka på Riksbanken.

men detta belopp var ingalunda större än hvad som erfordrades för den dagliga liqviden man och man emellan och för rörelsen inom allmänna verk och kassor. Jag tror fördenskull, att några åtgärder till Bankens förstärkande i nu nämnda afseende icke kunna anses behöfliga.

Vidkommande derefter Bankens uppgift att lemna försträckningar åt lånebehöfvande, så tror jag, att, om man tager i betraktande de summor, som till näringsidkare och för andra behof från Banken utlånas, uppgående i ett rundt tal till ungefär 39 millioner R:dr, de nu föreslagna åtta hundra tusen riksdalerna utgöra ett jemförelsevis så obetydligt belopp, att föga vigt ligger vid om detsamma skulle komma den allmänna lånerörelsen till godo eller icke. Obetydligheten af sistnämnda summa faller ännu tydligare i ögonen, om man tager i betraktande utlåningen från filialbankerna och de enskilda bankerna, som enligt sista December-rapporten uppgick till 63 millioner R:dr. Man finner då, att hela lånekapitalet uppgått till ett belopp af öfver 100 millioner R:dr.

Återstår nu att betrakta frågan om uppköp af hypotheksbankens obligationer. Man har dervid framhållit, att, derest de 800,000 R:dr, som man åt Riksbanken velat reservera, användes till uppköp af sådana obligationer, obligationshandeln genast skulle komma i gång. Af detta resonnement vill det synas, som om man föreställt sig, att någon obligationshandel inom landet icke eger rum, ehuru en sådan verkligen existerar, naturligtvis dock så, att obligationerna säljas efter den kurs, hvori de stå. Kunna dessa obligationer hållas uppe i kursen, så behöfver Riksbanken icke uppträda såsom medlare, ty försäljningen går då af sig sjelf; och under andra förhållanden tror jag icke att, derest Riksbanken köper obligationer öfver gällande värdet, det har något inflytande på kursen, utan att detta åtgörande endast är att betrakta såsom en Riksbankens present till hypotheksbanken. Jag vill i sammanhang härmed påpeka, att hypotheksbanken under sistlidet år af det sist upptagna lånet å 30,000,000 R:dr sålt obligationer för 3,600,000 R:dr, och att under detta år af samma lån försålts obligationer till ett belopp af 1,000,000 R:dr. Visserligen tror jag, att hypotheksbanken utlemnat dessa obligationer efter parikurs, ehuru de sedermera fallit och sålts med rabatt, ty de hafva i handeln varit tillgängliga till 86 å 86½ procent och sedermera stigit till 87 procent och derut öfver. Detta visar emellertid, att afsättningen blifvit lättad. Jag tror för öfrigt att, om hypotheksbanken kunde erhålla Kongl. Maj:ts tillstånd att sälja sina obligationer med någon rabatt, så skulle försäljningen lätt gå för sig utan någon Riksbankens mellankomst, men utan en sådan rabatt lärer väl ej Riksbanken kunna öfvertaga någon af dessa obligationer. Dessutom har hypotheksbanken nyligen upptagit ett lån å 4 millioner thaler, hvaraf 1 million redan ingått, hvadan en betydlig kapital-tillgång redan blifvit beredd till förmån för de lånesökande jordbrukarne. För öfrigt vill jag fästa uppmärksamheten derpå, att de utländska obligationerna ej kunna i Sverige uppnötteras, och att Riksbanken ej blir i tillfälle att utöfva något medlarekall emellan köpare och säljare af obligationerna, alldenstund de utomlands stå högre i kursen än här hemma. Så hafva vi t. ex. sett, att i Tyskland 4½-procents-obligationerna stått uppe i 83 procent och 5-procents-obligationerna sålts efter 86 procent. Beträffande de inländska obligationerna, så må det väl icke anses lämpligt, att Riks-

banken tillhandlar sig ett större antal sådana, som svårligen kunna om-sättas utom Sverige och i kritiska ögonblick icke kunna afyttras på den utländska marknaden.

En talare framhöll nyss, hvilken fördel det skulle vara för den allmänna rörelsen, om Riksbanken tillhandlade sig obligationer för de ifrågasatta 800,000 riksdalerna. Riksbanken har dock redan förut innehått hypotheksbankens obligationer till ett belopp af 4 millioner R:dr och dessutom obligationer, utfärdade af hypoteksföreningarne uppgående till en summa af 8 millioner R:dr och vida begärligare än hypoteksbankens, emedan de före dessa varit till betalning förfallna; men Riksbanken har icke ansett med sin fördel öfverensstämmande att uppköpa flera dylika obligationer, enär de alltid sedermera fått säljas till underpris. Att Riksbanken åter skulle inköpa Engelska consols anser jag vara alltför liberalt handladt, men föga förnuftigt och ingalunda öfverensstämmande med Statens fördel. Som man vet gifva dessa papper icke högre ränta än efter 3,33 procent; och då Svenska Staten sjelf får upplåna sina penningar efter 5 procent, vore det mer än naivt att återskicka dem till England, för att få dem förräntade efter 3,33 procent.

Om åtgärder verkligen behöfva vidtagas för att underlätta jordbrukarnes betryckta ställning och om den klagan här förts är befogad, derom vill jag icke nu yttra mig. Men det önskar jag, att, om man vill bereda dem några fördelar, man noga må se till till hvad pris detta sker. Är jordbrukets tillstånd inom vårt land så godt, att dess hufvudsakligaste svårigheter kunna afhjelpas derigenom, att en så ringa summa som 800,000 R:dr bland jordbrukarne utdelas såsom lån, då är jag fullt belåten och finner ingen fara vara för handen. Men kan detta resultat ej vinnas, så må man väl se sig före, då man fräntager Statsverket en tillgång, som är så väl behöflig och som icke kan ersättas på annat sätt än genom att höja bevillningen, hvilket är en åtgärd som i intet fall är att rekommendera.

Jag inskränker mig till att instämma uti Herr Malmstens reservation utan att likväl i allo gilla hans deri anförda motivering, deri ett misstag rörande Bankens grundfond insmugit sig; och anhåller jag att Herr Talmannen behagade framställa proposition på bifall till hvad Herr Malmsten i sin reservation hemställt.

Herr C. I. Bengtsson: Ehuru jag helst önskat, att bankovinsten finge hel och hållen användas till förstärkande och utvidgande af Bankens lånerörelse, vill jag likväl godkänna det slut, hvartill Utskottet kommit samt bifaller således det föredragna utlåtandet.

Herr Hessle: Föregående talare, isynnerhet den som först uppträdde, hafva påpekat, att, derest bankovinsten blefve bibehållen för Bankens ändamål, den skulle komma att utgöra en sorts privilegium för jordbrukarne. Jag vill fästa Kammarrens uppmärksamhet deruppå, att den jordbrukande befolkningen är talrikare än den öfriga, och att denna sednare snart sagdt lever på den förra. Jordbrukarne äro dock så beskaffade och så liberala, att de låta andra lefva jemte sig. Man har sagt, att den gamla fastighets-lånefonden i Banken endast kommit jordbrukarne till godo.

Detta är icke sannt, ty nämnda fond har blifvit öfverlemmad till allmänna hypotheksbanken blott för att indrivas. Att denna bank icke är så inrättad och administrerad som den borde, är just orsaken till den nuvarande ställningen och penningeförlägenheten i landet. Så länge man uppehåller myntet i sitt fulla värde, så styrker man Staten med detsamma. Vår Riksbank är ej att jämföra med andra och enskilda penninginstitutioner. Den är en folkets gemensamma egendom; den är den dragare, af hvilken landet har behof. Begagnas den på ett sätt, som skett under loppet af några år, d. v. s. så, att den oupphörligen erhåller laxativer, så måste den, liksom andra kreatur eller dragare, dö. Skaffar man icke åt dragaren lämplig medicin, så är klart att dess verksamhet kommer att upphöra, och så skall det äfven gå med Riksbanken, så länge den princip följes, hvarefter den nu synes skötas.

Regerings-formens 72 § tillägger Riksbankens sedlar lika värde med mynt, som i riket allmänt må erkännas. Detta är dock endast ett skrifvet ord, ty Riksbankens sedlar innebära ej annat än andra viktigare papper, såsom vexlar m. m. Man har sagt, att Riksbankens soliditet är så stor, att icke några andra bankers dermed kan jämföras. Det är icke underligt, ty andra banker äro enskildes egendom, till och med den Engelska banken är en enskild bank, hvaremot vår Riksbank, såsom jag förut sagt, tillhör hela Svenska Folket. Jag för min del är icke rädd för att vara mindre välkommen hem, derest jag skulle votera för nya nödvändiga skatter. Jag har inga andra kommittéer, än mitt eget samvete. Hafva de, som valt mig till representant, misstagit sig på mig, så är det deras ensak; jag förbehåller mig frihet att handla efter egna åsikter och öfvertygelse. Man har talat om, att arbetarefamiljerna skulle blifva lidande derigenom, att bankovinsten icke anslogs till statsutgifternas betäckande, utan att bevillingen i stället ökades. Detta är likväl ett falskt räsonnement. Dessa eller arbetarefamiljerna erlægga icke någon bevilling, då, såsom oftast är händelsen, deras inkomster ej kunna uppskattas till 400 R:dr. Det är egentligen dessa fattiga man vill franhålla, men dessa må bäst, om blott andra kunna åt dem anskaffa arbete.

Man har sagt, att Svenska allmänna hypotheksbanken har utfärdat gångbara obligationer till ett belopp af 30 millioner R:dr. Det är sannt, att nämnda bank utfärdat en lång serie af obligationer, men af dessa har blott ett belopp af några millioner afyttrats, och dessa äro så beskaffade, att de nästan icke äro gångbara, samt således alldeles olämpliga. Jag är öfvertygad, att, på samma gång Riksbanken ytterligare konsolideras, skall icke inträffa hvad som skedde under sistlidet år, eller att flera banker "stoppade" och familjer bragtes i olycka. Jag vill taga saken från en annan sida. Låt oss använda den besparade bankovinsten till att uppköpa en del af de Svenska Statsverkets obligationer, som äro sålda å utrikes ort. Hvad skulle man ej vinna derpå? Kursen på dessa komme att höjas betydligt till vinst för Svenska Statsverket. Nu deremot säljas hypotheksforeningens obligationer, och delegarne i allmänna hypotheksbanken få låna medel emot 11 procent rabatt. Jag frågar, hvilka äro de, som här få betala fiolerna? Jo, Svenska folket eller dess representant Riksgäldskontoret. Nuvarande Representation är att anse såsom utredningsman i ett urarfvabo efter vår gamla Representation, som ej drog i betänkande att

bevilja lån till en mängd jernvägar och åtskilliga andra företag med anvisning, att medlen dertill finge hemtas i Riksgälds-kontoret, utan att beräkna tillgångarne deri. Detta jemte den omständigheten, att Riksgäldskontoret ej kunnat på en fast räntefot anskaffa medel som det egde att upplåna, har sänkt vår kredit i utlandet och orsakat vår nuvarande förlägenhet. 800,000 R:dr vore väl något att få till lättnad i statsbördorna, men jag hemställer, huruvida icke den här uttalade principen om Riksbankens förstärkning är riktigare att hylla, än att afhjelpa ett tillfälligt behof. Att lägga hand på bankovinsten vid hvarje riksdag för Statsverkets behof lemna dessutom tillfälle till att alltför mycket spekulera och gagna på Statens medel. Min önskan vore visserligen, att hela bankovinsten kunde bibehållas för Riksbankens förstärkning, men då man en gång börjat med att draga en del af densamma från detta ändamål och till betäckande af Statens behof, så är det måhända ej i närvarande omständigheter möjligt att handla i motsatt riktning; och skall jag därför inskränka mig till att godkänna Utskottets förslag.

Herr Agardh: Det har förekommit mig som skulle åsigten derom, huruvida någon större del af bankovinsten borde för Bankens egna ändamål reserveras, väsendtligen böra bero på den åsigt man har om en annan fråga, nemligen den, huruvida det nuvarande privatbanksystemet fortfarande bör bibehållas. Anser man att detta system är för landet gagneligt, så torde det vara öfverflödigt att nu reservera någon större del af bankovinsten; anser man åter att bankrörelsen bör ordnas på annat sätt, så torde det vara nödigt att i tid samla medel till ersättande af det man vill aflösa. Frågan synes mig således reducera sig till denna: Bör det nuvarande privatbanksystemet fortfarande bibehållas?

Såsom materialier till bedömande häraf tillåter jag mig anföra några siffror. Enligt de öfversigter, som förekomma dels i revisionsberättelserna, dels i de af Fullmäktige till Banko-Utskottet vid hvarje Riksdag afgifna berättelser, visar det sig att:

Inlåningen (insättningar på deposition mot ränta samt upp- och afskrifning) i *Riksbanken* högst utgjort (i Sept. 1865) omkring 11 millioner. Vid sista årets slut hade deremot de *enskilda bankerna* enligt sista kvartalsberättelsen, en inlåningssumma af öfver 31,800,000 R:dr.

Utlåningen från Riksbanken (i form af kreditiv eller af olika slags lån) högst (enligt hvad jag i nämnda berättelser sett angifvet) uppgått (den 13 Sept. 1862) till 45,341,000 R:dr; under det utlåningssumman från de *enskilda bankerna* vid slutet af förra året uppgick till öfver 61 millioner.

Behållningen utöfver skulderna, eller *Riksbankens* förmögenhet, utgjorde vid 1865 års slut 26,800,000 R:dr. De *enskilda bankernas* grundkapital (det som blifvit af lottegarne inbetaladt) jemte hvad såsom reservfond inestår, utgjorde den sist förflutne December öfver 43,400,000 R:dr.

Utelöpande sedlar från Riksbanken vid 1865 års slut utgjorde något öfver 26,600,000. Den hade derutöfver en sedelutgifningsrätt af 7,500,000

eller tillhoppa 34,100,000 R:dr; men de *enskilda bankerna* hade samma dag utelöpande sedlar jemte obegagnad sedelutgifningsrätt till ett belopp af öfver 53 millioner.

Dessa siffror antyda, som jag tror tillräckligt, att Riksbanken icke mera innehar den dominerande ställning, som den förr haft inom vårt penningväsen och som den torde böra innehafva äfven i förhållande till de enskilda bankerna.

Jag hör icke till dem som hålla före, att de enskilda bankerna äro skuld till allt möjligt ondt och företrädesvis till den finansiella förlägenhet, hvarom nu så mycket talas; jag tror tvärtom att de enskilda bankerna utträttat mycket godt; de hafva underlättat rörelsen och det är företrädesvis deras förtjenst att hafva lärt oss att uppsamla och använda det förut i tusentals kassor kringspredda och fruktlöst liggande kapitalet. Men jemte det goda, som de enskilda bankerna utträttat, hafva de gjort sig skyldiga till missbruk; och det är tydligt, att möjligheten till dessa missbruk skall växa, i samma mån som Riksbanken uttränges ur rörelsen eller urstånd-sättes att med kraft kunna med de enskilda bankerna konkurrera.

Men, har man sagt, 800,000 R:dr äro för Riksbanken en alltför obetydlig summa för att dermed kunna något väsendtligt uträtta. Jag svarar: Om man nu begynner och ärligen fortsätter att, efter aflemnande af 1 million af bankovinsten till Statsverket, reservera resten deraf för Banken, så skall man efter de 10 år som förlöpa, innan oktroyen tilländagår för redan stiftade enskilda banker, hafva en samlad summa af öfver 10 millioner, hvilken på lämpligt sätt använd måste i betydlig grad kunna förändra Riksbankens ställning i förhållande till de enskilda bankerna.

Jag tror det således vara af vigt att en betydligare del af bankovinsten reserveras för Bankens egna behof. Riksbanken bör icke stå stilla, under det de enskilda bankerna alltjemt gå framåt; äfven den måste sättas i tillfälle till en fortgående utveckling af sin rörelse. Det kan icke vara skäl att för stundens tillfälliga behof uppoffra en princip, som man erkänner vara riktig.

Det är hufvudsakligen på dessa skäl, som jag måste anhålla om bifall till Utskottets förslag.

Herr Peter Andersson: Nog skulle jag, lika med flere andra talare, önskat, att hela 1865 års bankovinst skulle kunnat användas för Bankens egna behof. Derigenom skulle nemligen Bankens lånerörelse underlättats och således till någon del kommit jordbrukarne till godo. Utskottet har emellertid ej velat tillstyrka hvarken hvad flere motionärer i sådant syfte föreslagit, ej heller bifalla den af Kongl. Maj:t afgifna nådiga Propositionen derom, att 1,800,000 R:dr af bankovinsten skulle till Statsverket öfverlemnas. Utskottet har alltså gått en medelväg, som jag för min del anser riktig och i hvilken åsigt jag blifvit än vidare styrkt genom näströregående talares anförande. Jag bifaller derföre Utskottets hemställan.

Herr Ribbing: Efter den långa tid som denna frågas behandling redan upptagit, vill jag icke med något längre föredrag förlänga diskussionen, utan endast i största korthet andraga de skäl, som föranledt mig att instämma uti de åsichter, Herrar Kock och Malmsten uti sina, vid Utlåtandet fogade reservationer uttalat. Motsidans hufvudsakliga skäl för 1865 års bankovinsts bibehållande för Banken äro 1:o) Bankens konsolidering; och 2:o) att genom bankovinstens bibehållande låneunderstöd skulle

kunna från Banken lemnas åt dem, som deraf äro i behof. Dessa skäl anser jag icke giltiga. Hvad det första beträffar, så må jag erinra om hvad förste talaren yttrat och utförligt visat, att nemligen Riksbankens ställning för närvarande är god och behöfver icke någon vidare konsolidering, på skäl hvilka jag ej hört vederlagda. Men låtom oss ock förut-sätta, att en sådan konsolidering behöfves och är nödvändig, då är, enligt mitt förmenande, det enda säkra sättet att nå detta mål en minskning i Bankens ansvarighetsbelopp. Detta belopp, eller sedelemissionen utöfver Bankens metalliska valuta är för närvarande bestämd till ett maximum af 30 millioner. En talare har föreslagit, att man skulle bränna upp de sedlar, som utgjorde bankovinsten. Detta utgjorde onekligen en verklig konsolidering, men blott för ögonblicket så länge rättigheten kvarstår att utgifva nyssnämnda maximibelopp utöfver den metalliska kassan. Samma konsolidering, men permanent, är deremot att nedsätta siffran för mera-nämnda belopp, och denna utväg är, såsom sagdt, den enda till sådant mål ledande. Att köpa obligationer eller att utlåna medel, anser jag deremot vara en jemförelsevis dålig utväg för konsolideringen, ty då Banken bäst behöfver realisera de derigenom uppstående tillgångar, så äro de minst realisabla; det är just under bistra penningotider som Banken har behof utaf silfver, men just under sådana tider som obligationerna icke, åtminstone icke utan stor förlust, låta sälja sig, lånen ej kunna in-drifvas. Detta är själfklart inom riket, men det gäller, hvad beträffar obligationsförsäljning, äfven den utländska marknaden, då sådana tider vanligen öfvergå icke allenast oss, utan samtidigt äfven de öfriga Euro-peiska länderna, från hvilka vi icke äro isolerade. Denna utväg att konsolidera Banken är således mindre lämplig.

Det andra skälet, som motsidan framställt, utgick derpå att man skulle hjälpa den jordbrukande befolkningen med låneunderstöd under en eller annan form. Härvid vill jag anmärka, att, då Riksbanken är rikets, det måste vara orätt att tillskynda en del af befolkningen fördelar på den andra delens bekostnad; ja! detta vore orätt, om ock flertalet på sådant sätt bereddtes fördelar; om ock dessa lånebehöfvande utgjorde flertalet af Rikets innevånare, de mycket omtalade $\frac{9}{10}$ som dess jordbrukande befolkning utgör; ty orättvisan blir ej mindre derigenom att den träffar få. Men nu kommer härtill att det verkligen ej är alla dessa $\frac{9}{10}$, som under den föreslagna åtgärden skulle få del i hjälpen; den ojemförligt största delen af de $\frac{9}{10}$ eller den stora massan under lånelinien blifver i alla fall utan. Man skulle på sådant sätt bereda hjälp åt en och annan, hvilken måhända i nästa ögonblick vore ånyo i lika stort behof deraf, på allas bekostnad.

Emot dessa i min tanke mindre giltiga skäl för bankovinstens användande står deremot på andra sidan ett kardinalskäl, som är hela rikets behof att kunna fylla statsbehofven och betäcka vår statsbrist; användes dertill bankovinsten, så får hela befolkningen räkna sig den till godo. På de grunder jag sålunda anfört, afslår jag Utskottets hemställan och instämmer uti Herr Kocks reservation.

Herr Indebetou: Under diskussionen har man anmärkt emot Utskottets hemställan, att motiveringen för densamma vore ofullständig i det afseendet, att man ej sagt huru bankovinsten skulle användas. Sva-

ret på denna anmärkning finnes i sjelfva Utlåtandet, på de fyra eller fem rader som följa näst efter Utskottets hemställan. Det säges nemligen der, att Utskottet, sedan Riksdagen meddelat sitt beslut rörande bankovinsten, kommer att afgifva vidare yttrande i fråga om användandet af densamma. Således torde det vara utan ändamål att nu sysselsätta sig med gissningar, huru ifrågavarande vinst skall användas. Det är tids nog att framdeles, då Utskottets förslag derom inkommer, rådslå i detta ämne. Jag är lycklig nog att i ett fall kunna instämma med de förste talare, som i förevarande fråga uppträdt, nemligen deruti att Banken är i den ställning, att den kan fullgöra sina förbindelser. Detta förhållande är lyckligt, och det är obestriddigt. Deremot kan jag icke instämma i den konklusion, som samme talare häraf velat draga, att Banken icke skulle behöfva föröka sina fonder. Detta vore riktigt, i fall Bankens enda ändamål vore att uppehålla sin egen existens; men detta är icke och kan icke vara Bankens *enda* ändamål. Banken har ett annat ganska viktigt syftemål, och det är att understödja näringarne inom landet. Dessa behöfva tid efter annan ökad understöd, i följd af den utvidgning de årligen vinna, och Banken skulle blifva urständsat att lemna ett sådant ökad understöd, om dess ställning ständigt skulle förblifva stationär, och den ej fick öka sina fonder. Man talar om, att näringarne kunna erhålla understöd från de enskilda bankerna, men dessa understöd äro ej alltid sådana, att de kunna med fördel för näringarne användas. Man har vidare talat om den förestående statsregleringen och befarar, att, derest bankovinsten icke får användas för Statens behof till hela sitt belopp, följden deraf skulle blifva en ökad beskattning; men jag tror, att en annan och bättre utväg finnes till förekommande af den ökade beskattningen, denna utväg är: *sparsamhet vid beviljande af anslag*. Stats-Utskottet har redan inträdt på denna bana, och jag gör mig förvissad, att Kamrarne skola följa Utskottets exempel, då frågan kommer till deras afgörande. Fortfar man på denna bana, så hyser jag den förhoppning, att ökade skatter icke skola erfordras. Med afseende på det ökade behovet af understöd för näringarne, skulle jag helst velat bibehålla hela bankovinsten till Bankens förfogande, men statsutgifterna äro vid denna riksdag obestriddigen ganska stora, och Banken har äfven ett tredje ändamål, nemligen, att lätta statsbördorna. Om än Bankens hufvudsakliga och första ändamål är att uppehålla sin egen existens, och det andra att bispringa näringarne med lån eller förlager, så får man ej heller förbise det tredje; och med afseende härå har Utskottet, som mig synes, kommit till ett ganska riktigt resultat, då det beslutat sig att föreslå bankovinstens fördelning samt anslå till Statens behof en del deraf och för Banken bibehålla återstoden. Man påstår, att de 800,000 R:dr, som skulle för Banken bibehållas, utgöra ett alltför obetydligt belopp, och att dermed intet skall kunna uträttas; men jag vill i afseende derpå hänvisa till hvad en föregående talare redan antydtt, att, om medlemmarna ackumuleras under en följd af år, till slut deraf skall uppkomma ett icke obetydligt kapital. Jag vill ej vidare förlänga diskussionen, som redan upptagit mycken tid, utan inskränker mig till att yrka på bifall till Utskottets hemställan.

Herr Hedlund:

Herr Aug. Anderson: Vid öfverläggningen om nu förevarande Utlåtande, som afser användandet af 1865 års bankovinst, hafva några högt aktade ledamöter af Kammaren framhållit, att Riksbanken skulle vara i så goda omständigheter, att det icke skulle vara nödigt att vidare konsolidera den. Är detta förhållandet, så gläder det mig ganska mycket, men det hindrar mig likväl icke att framställa den frågan: är det något ondt uti, att den varder ytterligare förstärkt? Jag tror, att ju mera den förstärkes, desto bättre är det. Man har framhållit den satsen, att jordbrukarne skulle uteslutande draga fördel af Riksbankens förstärkning; det vore godt, om så komme att ske, men icke har jag sparat några ansträngningar för att gynna dem. Jordbrukarne hafva tills för några år sedan haft fastighetslånefonden att tillgå på någorlunda billiga vilkor, men denna öfverlemnades till hypotheksbanken under förespegling, att jordbruket skulle från denna bank få åtnjuta hjälp. Huru härmed gått, veta vi litet hvar. Här är framhållet, att in-teckningar i landtfastigheter ej skulle medföra tillräcklig säkerhet; jag tror dock att dylika in-teckningar medföra lika stor säkerhet som sjelfva den metalliska valutan, ty denna kan försvinna, men Svenska jorden finnes alltid kvar för den, som har säkerhet uti densamma. Det som finnes i folkets fickor är lika säkert, som det som finnes i Bankens kassahalf. Man har sagt, att det vore önskvärdt, att Riksbanken blefve så förstärkt, att den kunde öfvertaga all lånerörelse i landet. Detta vore visserligen bra, men dessförinnan torde det vara nödvändigt för oss att lära oss hushållsaktighet och sparsamhet.

Man föreslår förhöjning i tull å vissa industrialster. Detta torde svårligen afhjelpa statsbristen; och då så är, hemställer jag huruvida det är bättre öfverensstämmande med en klok hushållning att tvinga befolkningen till större utlagor, än att använda de tillgångar man har. Jag vill för min del öfverlemnna hela 1865 års bankovinst till Riksgäldskontoret, men hoppas, att vi framdeles skola söka till att spara så, att man icke behöfver draga blifvande bankovinst från dess egentliga ändamål, nemligen Riksbankens förkofran.

Herr Grefve Posse: Mot de ärade talare, som här yrkat att bankovinsten måtte användas till fyllande af behofven vid statsregleringen, mot desse anhåller jag nu att få vända mig. Deras argumentation går hufvudsakligen i den riktning, att, om bankovinsten användes till förstärkande af Banken, deraf skulle följa ökade skatter, och att ett dylikt handlingssätt, hvaraf sådana följder kunde uppkomma, vore Representationen föga värdigt och föga öfverensstämmande med kommittenternes intresse. Detta är något som i första rummet talar till känslan, men i denna argumentation finnes intet, som bidrager till att utreda frågan, som låter oss inse huruvida det är klokt eller icke att låta bankovinsten kvarstadna i Banken. Visserligen är det godt och väl att hafva tillgångar, som kunna tagas, men jag anser det vara klokare och vittna om större blick att låta bli att taga det som bättre behöfs för andra behof. Vid denna argumentation har man äfven förbisett, att i den Kongl. Propositionen rörande Statsverkets tillstånd och behof, hvarest bankovinsten blifvit påräknad såsom gifven tillgång, redan der, säger jag, har man det oakadt förutsatt skatteförhöjning, och jag bestrider Eder derföre, mine Herrar, rättigheten att

påstå, det denna åtgärd att bibehålla bankovinsten föranleder bristen i statsregleringen. Den leder visserligen derhän att bristen blir större, men brist blir det i alla fall, och denna måsten I vara betänkte att betäcka på annat håll. Frågan blir således nu den, huruvida det blir någon fördel för landet, att låta Banken behålla sin vinst, eller om det kan anses utredt att Banken icke behöfver använda densamma, utan att den må öfverlemnas till Riksgäldskontoret. Man har yttrat, att Banken redan är så stark att den icke behöfver vidare förstärkning; man har ock sagt att det vore en olycka, om Banken under en längre tid skulle fortsätta att bibehålla sin vinst, då Banken derigenom endast skulle uppträda såsom långifvare, och en mängd låntagare skulle tillskapas, men jag bestrider den åsigten, att skuldsättningen inom landet ökas, derföre att Riksbanken är i tillfälle att på billiga vilkor lemna lån. Således kan jag icke ur någon synpunkt finna det vara någon olycka, om Banken blir förstärkt. Emellertid anhåller jag att få bemärka den partifärg man vill gifva åt denna fråga, men jag vet icke med hvad rättighet man föreställer sig, att de, som vilja bibehålla bankovinsten, göra det endast och allenast i den afsigt, att den sedermera skall utgå i form af lån till jordbrukare; jag vet icke något skäl härtill, ty jag hoppas och förmodar, att Riksdagen skall veta att välja sådana Bankofullmäktige, som förmå inse det fördelaktigaste sättet att handhafva förvaltningen af Banken, och på samma gång uppfylla dess ändamål. Jag har nemligen föreställt mig att ett utaf Bankens förnämsta åligganden är att, genom att innehålla den metalliska valutan till ett visst belopp, upprätthålla myntvärdet, och då den metalliska valutan ej får understiga ett visst minimum och får alltför stor påkänning, åligger det Fullmäktige i Banken att medelst upplånta medel förstärka den. Med all aktning för Bankens kredit har jag dock föreställt mig att, då en sådan upplåning skall försiggå under brydsamma omständigheter, det vore af vigt för Banken att hafva goda värdepapper att sälja eller pantsätta. De värdepapper, Banken nu eger, uppgå till ett belopp af omkring 13 millioner, utaf hvilka omkring 4 millioner hvarken kunna säljas eller pantsättas, och återstoden, något öfver 8 millioner, mer eller mindre lätt kan realiseras, hvadan jag således omöjligen kan anse, att det för Bankofullmäktige vore ovälkommet, om en reservfond af utländska, lätt realisabla obligationer vid sådana tillfällen vore att tillgå. Likaledes vore jag färdig att tro, att genom reserverande af bankovinsten, det för Bankostyrelsen blefve en möjlighet att i vårt land börja en obligationshandel, och derigenom gifva kredit åt en rörelse, som i vårt land icke är så ordnad som önskligt vore, och icke att jemföra med hvad som finnes i andra länder, der mycket lif förspörjes i denna affärgren. Man talar mycket om fördelen af ett inhemskt fondsystem, men första vilkoret härför är naturligtvis att anskaffa någon som sätter obligationerna i gång. En annan talare, den värde representanten från Lund, har redan antydt en annan anledning hvarför bankovinsten bör reserveras, och han har sökt att klart ådagalägga den stora fördel, som skulle uppstå deraf, att Banken uppnådde en sådan kapitalstyrka, att den ensam förmådde ersätta de enskilda bankerna, i fall dessas verksamhet skulle upphöra; och visserligen torde det böra kunna medgifvas, att det vore en fördel för det allmänna, om Banken kunde årligen ackumulera en del af sin vinst, ty sådana tider

kunna komma, då man erfar nyttan af att hafva en sparad styfver i nödens stund. -- En af representanterne från Göteborg har yttrat, att det icke finnes mer än ett säkert sätt att konsolidera Banken, och det vore att draga in ett lika stort antal sedlar, som utgör beloppet af bankovinsten, men jag tager mig friheten erinra honom, att det dock finnes två medel till Bankens förstärkning, det ena indragning af sedelemmissionen, och det andra att öka Bankens förråd af inneliggande säkerheter i samma eller ännu större proportion. — Då så många talare anmält sig för erhållande af ordet, vill jag ej längre upptaga Kammarens tid, utan avslutar mitt yttrande med hemställan om bifall till Utskottets förslag.

Herr Jöns Pehrsson: Det är verkligen rätt nöjsamt att höra, huruledes omständigheterna under en kort tid hinna förändra sig; vid riksdagens början sade man att Riksbankens ställning var så klen, att den under förlidna året var nära deran att icke kunna reda sig; nu deremot påstår man att den är så stark, att dess make icke finnes i hela Europa. Jag hör dock till dem, som icke så lätt låta dära sig af dylika förespeglingar, lika litet som af det påstående man här hört, att privatbankerna skolat hafva varit jordbruket till mycken nytta. Jag vill icke fälla något omdöme härom, men tillåter mig blott att hänvisa på exemplet från vårt grannrike Danmark, som blott eger en enda bank, utan att man derifrån hör klagomål öfver någon särdeles stor penningebrist, hvarjemte vi alla känna, att jordbruket der står högt och icke har att kämpa med de svårigheter, som i vårt land på alla sidor omhvärfva detsamma. Jag har dock begärt ordet, icke så mycket för att upplysa detta, som icke mer för att bemöta det skarpa klander, som åtskillige ledamöter här tillåtit sig mot de motionärer, hvilka i ett eller annat hänseende gjort framställningar om bankovinstens användande. Jag vill dock erinra desse klandrare, att jag endast och allenast begagnat min grundlagsenliga rätt och skyldighet, då jag afgifvit min motion med den hemställan jag anser omständigheterna kräfvat. Diskontfonden disponerar nu 13 millioner, deraf jordbrukaren icke är i stånd att i lån undfå ett öre, då jag deremot anser jordbrukaren böra ega samma befogenhet som andra samhällsklasser att erhålla understöd af Statens Bank. Jag känner detta så mycket säkrare, som jag sjelf är icke allenast jordbrukare utan äfven handelsman, och af egen erfarenhet vet, att der penningar icke stå att få på de finaste jordbrukspapper, första inteckningen, der går det ganska lätt att erhålla lån på korta papper utan annan säkerhet än ett par namn såsom borgen. Detta påminner mig om en anekdot från min hemort, som det må tillåtas mig att i korthet berätta. Då Carl XI:s förmyndareregering var avslutad, och den unge Konungen sjelf såsom myndig öfvertagit styrelsen, önskade hans förmyndare ganska naturligt, att han skulle fortgå på den en gång af dem beträdda banan af böndernas förtryckande m. m. Detta var dock icke i Konungens smak och för att ådagalägga detta, inbjöd han dem till ett gästabud, hvarest funnos allahanda goda varor utom det hufvudsakligaste, nemligen bröd, hvilket gästerna fingo undvara, till dess en bonde steg in med en kaka till fördelning dem emellan, viljande sannolikt dermed antyda, att jordbrukaren dock är den, som hufvudsakligen anskaffar den så kallade Kronans kaka. I fordna tider funnos verkliga jordbrukare,

och ehuru namnet nu förändrats till det mera förnämt låtande landtbrukare, tror jag dock att yrket är detsamma som fordom, och har jordbrukaren icke något att aflåta, tror jag att hvarken handtverkare eller köpmän få mycket att skryta med. Jag hänvisar i öfrigt till min motion, den jag anser hafva mycket skäl för sig, och ehuru jag helst velat, att hela bankovinsten blifvit använd till det af mig föreslagna ändamålet, lärer detta dock väl näppeligen kunna ske, hvadan jag åtnöjer mig att yrka bifall till Utskottets hemställan i ämnet.

Herr vice Talmannen Mannerskantz: Äfven jag önskar med några ord redogöra för min åsigt i denna fråga, hvilken, såsom förut är anmärkt, eger en dubbel betydelse, då bankovinsten synes behöflig dels för Riksbanken, dels ock för Statsverket. Hvad först nu vår Riksbank beträffar, så anser jag den vid detta tillfälle bättre behöfva sin besparade vinst än förut, emedan, under det landet är stadt i en stark utveckling och på sednare tider kommit uti stora och vidsträckta affärsförbindelser med utlandet, Banken, med hänsyn härtill, icke innehar den styrka den förut egt och bör innehafva, hvilket visade sig under loppet af sednast förflutna året, då kassan sjönk betydligt och kunnat sjunka ännu mer. Om ock ett dylikt fall icke kan anses innebära någon egentlig fara, så länge Banken hittills kunnat invexla hvarenda sedel, som till inlösen blifvit företedd, så blifver förhållandet dock något betänkligt, när den metalliska valutan håller på att sjunka under det minimum, föregående lagstiftning bestämt, och faran ökas derigenom att penningarörelsen kommit i händerna på de enskilda bankerna, som oförmodadt nog kunna göra starka påkänningar på Banken. Derföre bör Banken stärkas och dess tillgångar förökas så vidt möjligt är; och detta har man sagt, kan icke gerna ske mer än på två sätt; det ena att Banken drar in sina utelöpande fordringar, och det andra att Banken ökar sina ineliggande valutor. Af dessa båda utvägar anser jag den sednare ega stort företräde, och med fästadt afseende på Bankens hufvudbestämmelse att upprätthålla myntvärdet, kan detta icke ske på bättre sätt än att Banken skaffar sig silver, men då tillgång på denna metall icke alltid står till buds, finnes åter icke någon annan råd, än att Banken realiserar obligationer, som på främmande ort kunna afyttras. Om alltså statspappershandeln i utlandet, såsom antagligt är, inom kort kommer att förbättras, tror jag alla skäl vara för handen, att Banken sökte att realisera 4 à 5 millioner räntebärande papper, som nu äro i Bankens ego. Genom att förvandla dessa obligationer i metallisk valuta, skulle Banken utan tvifvel vinna en ofantlig förstärkning, och det vore ganska säkert en vigtig åtgärd, att, då omständigheterna inom kort tvifvelsutan blifva ganska gynnande, förvandla alla obligationer, ställda i utländsk mynt, till silver. Om derefter Statsverket skall understödjas med bankovinsten, så bör det endast ske mot det att Banken till ersättning af ränteförlusten erhåller räntebärande obligationer utfärdade af Riksgälds-kontoret. Denna åsigt framställde jag under diskussionen inom Utskottet, der den dock icke lyckades vinna något understöd, vid hvilket förhållande jag ansåg bäst att hela bankovinsten bibehölls för Bankens behof.

Man har här flera gånger upprepat att det ej finnes flera än tvenne sätt att konsolidera Banken, nemligen att indraga dess fordringar och öka dess ineliggande valutor, men jag måste härvid anmärka, att man synes hafva förbisett ett tredje sätt, nemligen att, då Bankens egentliga styrka ligger deruti, att den inhemska produktionen verkar på ett kraftigt och lifligt sätt, så att den kan anskaffa tillgångar att betala den produktion, som hit införes från utlandet, man noga tillser att den inhemska produktionen är af den beskaffenhet, att den verkligen är gynnsam för landet. Jag vågar påstå att detta i närvarande stund icke är förhållandet, ty alla äro ense derom, att alla våra näringar befinna sig i ett aftynande och förtryckt tillstånd, som ingalunda är nyttig för produktionen. Vi höra se till att näringarne hafva tillgång till förlag, något som våra hufvudnäringar nästan allesammans sakna, af den orsak att våra penningeanstalter vid sin nuvarande inrättning hafva svårt att lemna lån på så lång tid, som för omsättningen af de producerade varorna erfordras. Riksbanken befinner sig äfven i viss mån i samma belägenhet, men eger dock så stora fonder, att den till en del åtminstone kan afhjelpa de största behofven. Visserligen är det samt att Bankens tillgångar för utlåning på kort tid icke äro tillräckliga och därför behöfva förstärkas, men jag skulle anse önskligt att en dylik förstärkning af de rörliga fonderna kunde ske, utan att man behöfde draga medel från de fasta fonderna, som synas för närvarande göra största nyttan. — Man säger visserligen att 1,800,000 R:dr är en så obetydlig summa, i jemförelse med det stora behofvet, att den ingenting betyder och att man icke bör fästa sig dervid; men jag tror dock att den spelar en större rol än den ser ut att kunna göra. Jag vill därför fästa uppmärksamhet derpå att den kan användas till amortering af den fastighetsbeläning, som för några år sedan från Banken öfverlemnades till allmänna hypoteksbanken, och hvarå amorteringsbeloppet utgör omkring 100,000 R:dr om året; denna fastighetslånefond har nu afslutat sin rörelse, hvarigenom alla nya lånesökande äro urständsatte att få sina behof uppfyllda. Så är det staldt med jordbruket för närvarande, som spelar en så vigtig rol, och på samma sätt är det med andra näringar, såsom bergsbruket, trävaruhandeln o. s. v., för hvilkas idkare det är hardt nära omöjligt att få något förlag äfven på kort tid, och hvilka näringar alltså likaledes sjunka ned i ett svaghetstillstånd, som kan blifva ganska oroande. Jag håller för min del före, att detta onda kan till ej ringa grad hjälpas genom ett klokt användande af några millioner, och jag anser att det vore till Bankens och näringarnes stora nytta, om man kunde i Banken bibehålla Bankovinsten odelad. Kunde Staten slippa att upptaga lån för något annat ändamål än för fortsättande af jernvägsbyggnaderna, så vore sådant förträffligt, men huru härmed sig förhåller känner jag icke i närvarande stund; men jag har hört att ordföranden i Stats-Utskottet förklarar att så stor brist förefinnes, att den icke kan fyllas på annat sätt än genom upptagande af ett lån. Vid sådant förhållande, och då vi höra söka draga oss fram med våra egna tillgångar, torde det icke kunna undvikas att Banken deltager i detta lån, men, såsom jag förut haft äran nämna, anser jag riktigast, att, för den händelse Bankovinsten skall till Statsverket öfverlennas, detta sker endast i form af lån mot Riksgälds-kontorets obligationer. Otvifvelaktigt är att sådant skulle

verka till nytta och gagn för det allmänna och att derigenom denna försträckning blir ställd på bättre fot än förut varit fallet. Jag anser den nya Representationens uppgift vara, icke allenast att använda all sparsamhet vid anslagens beviljande, utan äfven att iakttaga en så klok hushållning i det hela, att behofven ryllas endast genom egna tillgångar, och i enlighet härmed konkluerar jag äfven min åsigt, att Bankovinsten, såsom jag förut redan haft äran nämna, bör utlemmas till Statsverket endast i form af lån mot räntebärande obligationer från Riksgäldskontoret. En åtgärd af Representationen, som jag tror dessutom skulle blifva af ganska stor vikt, vore, om Riksdagen, när den några månader varit tillsammans, och fullkomligt kände de behof och de tillgångar som funnos, samt Stats-Utskottet tagit alla detaljerna i noggrann pröfning, då tillsatte ett Finans-Utskott, som uppgjorde en klok hushållningsplan för det hela, och toge hela den finansiella frågan om händer, för att deruti bereda enhet, ty annars kommer den förutvarande oefferrättligheten att fortfara, så att det ena Utskottet hushållar på det sättet, och det andra på ett annat sätt, utan någon det hela genomgående princip.

Då nu emellertid ingen talare uppträdte för förfäktande af min åsigt om Bankovinstens utlemnande endast i form af lån, vill jag ej yrka proposition derå, utan har blott velat framställa denna mening till den kraft och verkan den i öfrigt kan innebära.

Herr Rundbäck: Jag skulle icke hafva upptagit Herrarnes dyrbara tid, i fall icke här beskyllningar af den mest svåra beskaffenhet blifvit utslungade mot motionärerne i ämnet; och då jag är en bland desse, så vill jag förklara, det jag väckte min motion om bankovinstens användande, dels derföre att jag visste, det den allmänna rörelsen behöfde dessa medels sättande i omlopp, dels ock derföre att jag hyllar den utaf den ärade representanten från Lund uttalade åsigten, att Banken bör så småningom göra sig stark och oberoende, för att kunna ersätta de enskilda bankerna. Jag vill nu icke upprepa de skäl, som blifvit uttalade af föregående talare för bankovinstens bibehållande åt Banken, utan vill blott tillkännagifva, det jag instämmer deri; men jag kan icke undgå att påpeka, det man sagt, att, för den händelse bankovinsten icke användes för statsregleringen, skatterna nödvändigt måste förhöjas; men skatterna äro dock enligt min åsigt redan så höga, att landets alla rörelsemedel icke förslå att betäcka desamma. Man hör ofta nog skarpa ord om jordbrukarnes oförskämdhet, att, då jordbruket ej lönar sig, vilja erhålla lånetillgångar, och att man icke bör göra bankerna till några för jordbruket ensamt afsedda barmhertighetsinrättningar, men på samma gång uppmanar man jordbrukarne att bättre sköta sin jord och tillgodogöra sig alla nya uppfinningar inom detta område, utan att man vill besinna, att härtill nödvändigt fordras rörelsekapital. Jag har från tillförlitlig källa hört, att man i England och Danmark anser det behöfvas ett driftkapital af 200 R:dr för hvarje tunnland; om samma beräkning skulle gälla här i Sverige, skulle vi blott för den odlade jorden behöfva omkring 800 millioner, och hvar skola vi taga denna oerhörda summa? Nu ega vi till hvarje tunnland ett rörelsekapital, som icke kan beräknas högre än omkring 5 R:dr, och

och huru långt kommer man väl dermed? Jag vill nu icke vidare ingå i svaromål på den förste talarens alla hypoteser, men kan icke undgå att finna, det hans beräkningar måste förefalla en hvar synnerligen otillförlitliga och otillfredsställande. Vidare har här blifvit ordadt derom, att representanterne ej skola blifva riktigt välkomne hem, så snart kommittenterna få full visshet att skatterna blifva förhöjda; denna fara är väl icke så stor, och förhöjningen lär väl svårligen kunna undvikas, antingen bankovinsten bibehålles oförminskad eller icke. Vår skyldighet är det att ställa till på ett annat och bättre sätt med penningarörelsen inom landet, än det som nu är, och likaledes är det vår pligt att, efter förmåga, anskaffa behörigt rörelsekapital för den stora massan af folket. Man säger visserligen att de, som stå under strecket, ej skulle få någon fördel af alla dylika förfoganden, utan tvärtom komma att lida genom den förökade beskattningen, men jag tror att härmed icke är så farligt, ty dels äro dessa personer icke skuldsatte, dels tillflyta dem, genom en ynnigare penningetillgång, rikare tillfällen till arbetsförtjenst, som mångfaldiga gånger uppväga den obetydliga skatteförhöjningen, som för en och hvar bland dessa ej lär blifva särdeles kännbar; men mig synes att det är kapitalisternas talan man deremot för, då man är rädd för ökad bevilling, för den händelse skatteökning är nödig. På dessa grunder ävensom på de af Herr Agardh anförda skäl kan jag icke annat än med min röst bidraga till bifall af Utskottets förslag.

Herr *Ola Lsson*, som begärt ordet, afstod från vidare yttrande, under förklarande att han instämde med Herr Agardh.

Herr *Jonas Jonasson* från Kronobergs län: Min åsigt är att Riksbanken bör sjelf få behålla sin vinst, att användas på det sätt, som säkrast öfverensstämmer med hufvudgrunderna för Bankens verksamhet och det allmännas väl. Men då vår finansiella ställning för närvarande är särdeles ogynn- sam, torde man icke böra fordra att Riksbanken får behålla den för 1865 upplupna vinsten, och jag vill derföre åtnöjas med Utskottets hemställan, att en million användes till Statens behof och återstoden för Bankens egna ändamål. Jag anser det nemligen vara bättre att för denna gång åtnöjas med ett mindre belopp, än att förlora allt; en annan gång torde seget kunna tagas fullt ut. Jag godkänner Utskottets förslag.

Herr *Medin*: Denna fråga är icke ny, utan har vid flere föregående riksdagar utgjort föremål för Representationens öfverläggningar, men tyvärr har då, likasom nu, bankovinsten alltid varit väl behöflig för ordnandet af Statsregleringen. Dock måste jag medgifva, att den nu är till och med mer behöflig än förr, men det oaktadt måste man någon gång bryta isen och söka komma till det rätta resultatet här vid lag, som icke gerna kan vara något annat, än att Banken bör behålla åtminstone något af sin vinst. För min del kan jag aldrig tro att det kan förhålla sig med Banken, såsom en talare här påstått, eller att det rent af vore vådligt att den blefve för stark; jag hyser alldeles icke någon sådan farhåga, och kan ej inse någon möjlighet härtill. Under flera Riksdagar har jag hört den önskan framställas, att de enskilda bankerna måtte kunna indragas,

men huru skall detta kunna gå till, i fall Riksbanken icke är nog stark, att kunna träda i deras ställe och, medelst filialkontor i landsorterna fylla den brist på rörelsemedel dessas indragning ovilkorligen skulle medföra. Jag vill icke vara vidlyftig eller vidare upptaga tiden, utan yrkar att Utskottets hemställan måtte af Kammaren godkännas.

Herr Östman: Ända från den tid, då jag första gången beträdde riksdagsmannabanan, kan jag påminna mig frågan om bankovinstens användande såsom en stående fråga vid våra riksdagar, och alltid hafva de funnits, som velat taga hand om denna vinst för att använda den till allt annat utom till sitt egentliga ändamål. Den ena fraktionen har ifrat för Statens inkomster, och därför alltid velat använda något, om också ej hela bankovinsten, till dessas förökande; den andra fraktionen har, i privatbankernas intresse, vetat tillgripa bankovinsten, på det dessa sednare inrättningar måtte blifva allt mer och mer oumbärliga, o. s. v. För min del tror jag och har alltid trott, att Riksbanken borde få behålla sin vinst att derigenom konsolidera sig, för att kunna ersätta de enskilda bankinrättningarne, hvilka så småningom borde indragas, men genom ökade statsbehof och bankovinstens användande till fyllande af dessa, hafva Bankens intressen icke blifvit tillgodosedda på sätt som vederbort. Nu har man gripit till ännu kraftigare steg än förut, och då det ej synes vara möjligt att vinna det målet jag nyss omnämnde, eller hela vinstens bibehållande, torde det kanske vara skäl att använda den på sätt Utskottet föreslagit. Ehuru Svenska Folket hyser mycket förtroende, ja snart sagdt kärlek för sin Bank, och jag är säker derom att det ej skulle knota öfver en ökad bevillning, i fall det blott vet, att Banken står på säkra fötter, så och då ingen utsigt är att för Banken få bibehålla hela den nu ifrågavarande vinsten, föranlåtes jag hemställa, det Kammaren måtte lemna bifall till hvad Utskottet i nu föredragna Utlåtande yttrat och föreslagit.

Herr Renström: Jag har varit tveksam huruvida jag borde begagna mig af den rätt till ordet, som blifvit mig gifven, eller icke, men då jag inom Utskottet varit af skiljaktig mening mot den, som af Utskottets majoritet blifvit uttalad, anser jag mig skyldig att framlägga förklaringen till denna min öfvertygelse. I enlighet härmed vill jag alltså tillkännagifva, att jag, under vanliga och normala förhållanden, gerna skulle för Bankens egna behof vilja reservera större eller mindre del af dess upplupna vinst, men att, då jennvigten mellan Statsverkets tillgångar och dess behof nu blifvit på ett så betänkligt sätt störd, och då någon annan utväg att fylla den brist, som uppstått, icke kan finnas än upptagande af ett lån, för hvilket jag dock ryggar tillbaka, jag nu icke vågar tillstyrka en dylik åtgärd; och har jag ansett allt detta för mig så bestämmande, att jag icke tvekat att till Statsverket öfverlemna hela den besparade bankovinsten. Jag vill dessutom tillägga, att, efter ett noggrannt öfvervägande af olägenheterna och fördelarne utaf ett dylikt sätt att gå till väga, allt tydligare för mig framgått, att Bankens behof af denna vinst och den nytta, som af motionärerne angifvas skola tillskyndas det allmänna genom dess bibehållande för Bankens räkning, icke står i något jemförligt förhållande till den nytta Statsverket nu kan draga af densammas använ-

dande, och detta har ännu ytterligare befästade min åsigt, att Statsverket för närvarande icke bör beröfvas denna inkomst.

Jag skulle visserligen vilja till besvarande upptaga åtskilliga anmärkningar, som här under öfverläggningen blifvit gjorda, men då tiden är långt framskriden, vill jag ej bidraga till ytterligare förlängning af diskussionen, utan får blott, på de skäl jag nu andragit, yrka bifall till Herr Statsrådet Malmstens, Utlåtandet bifogade, reservation.

Herr Lindström: Det första ämnet på föredragningslistan i afton var beviljandet åt mig af permission på 8 dagar för en resa, som jag om några timmar ämnar att anträda; meningen med mitt förnyade uppträdande kan således icke vara att uttänja diskussionen mer än oundgängligen nödvändigt är för att vederlägga några origtiga uppgifter, som undslupit åtskillige talare. Jag går således att i korthet framställa dessa anmärkningar.

En talare har med mycken pathos yttrat sig om angelägenheten att åvägabrinda jemnvigt mellan inkomster och utgifter, som för närvarande vore störd, samt att icke öka inkomsterna utan i dess ställe nedsätta utgifterna. Men huru detta skulle kunna gå ihop, det förmår jag icke inse. Här är dessutom icke fråga om att öka inkomsterna utan blott att begagna inkomster, dem Staten redan eger. Man har ock sagt att nu vore det mest gynnsamma tillfälle för handen att bryta en ny bana, men jag hemställer huruvida icke början dermed redan är gjord. Vi hafva för längesedan börjat, ty huru kunna vi annars förklara, att Bankens grundfond, som vid realisationen besteg sig till 6,600,000, nu uppgått till omkring 30 millioner R:dr. Man har från den sidan, som vill behålla Bankovinsten odelad för Bankens behof, temligen tydligt betonat, att meningen dermed vore, att bereda lånetillgång åt det betryckta jordbruket; jag kan säga att äfven jag, så vidt i min förmåga stått, gjort allt för detta ändamål, och att jag inom Banko-Utskottet aldrig sökt gynna kapitalisterna eller, såsom man benämnt det, "innehafvare af kassakistan"; likaledes har jag för min del ingenting emot att tillåta att de 12 millioner, hvarom samma talare yttrat sig, må gå till jordbruket, blott desse talare hafva godheten påfinna lämpliga utvägar att fylla Statens behof. Den ärade talare, hvilken uppträdde såsom på en gång både jordbrukare och handelsman, tillåter jag mig erinra, det han icke bör göra en så hjert åtskilnad mellan dessa båda samhällsklasser, ty handelsmannen är jordbrukarens förläggare och varmaste vän, och då böra de väl icke ställas upp mot hvarandra som fiendtliga motsatser. Vidare ber jag få fästa uppmärksamheten derpå att, förutom bankovinsten, finnas i Banken tillgångar att understödja jordbrukare, nemligen dels medel som inflyta från upphörande filialbanker, dels inbetalningar från allmänna hypoteksbanken uppgående till omkring 1,700,000 R:dr, och må dessa gerna användas att befordra omloppet af på jordfastighetshypotek grundade obligationer, såvida sådant kan finnas vara för jordbruksintresset godt och nyttigt och ej såsom mycket annat som yrkas blott till intet gagnande palliativer.

En annan talare har i hög ton erinrat, att det icke är mer än ett år sedan Banken var på väg att stänga sin lucka, en anspelning på det allmänt bekanta faktum, att den metalliska valutan under trenne månaders

tid sistlidne sommar understeg det föreskrifna minimum af 10 millioner; men jag kan icke finna att reglementet nödgar Bankofullmäktige att för sådan orsaks skull stänga luckan, och först då kassan sjunker till några öre, först då är fara för handen i och för bankoluckans stängande. Samma talare har sagt att det icke är ovanligt, att bankerna småningom öka sitt rörelsekapital, men jag tillåter mig den erinran att ingen bank i Europa gått så till väga, att den lagt vinst till vinst, för att på detta sätt bilda ett kapital, utan när t. ex. den af honom åberopade Franska banken för någon tid sedan var i behof af förökade kapital, anskaffades dessa genom tillskott af intressenterne.

Några talare hafva, måhända något origtigt, uppfattat ett yttrande af Herr Agardh, hvilket de anse i hög grad talande för bankovinstens reserverande i och för Bankens eget behof; och detta påstående gäller, att, genom bankovinstens bibehållande, så småningom genom användande deraf kunna ersätta de enskilda bankernas verksamhet, en åsigt den de på allt sätt försökt framhålla, och derom är naturligtvis ingenting att säga. Men hvad som förundrar mig är att finna så stora motsägelser hos den lärde Professorn sjelf. Han utgår nemligen från den föreställningen, att det vore en stor lycka för landet, om Riksbanken ensam kunde upprätthålla all lånerörelse, men på samma gång han detta gör, uppdrager han en teckning af de enskilda bankernas verksamhet, som är allt annat än ogynnsam för dessa enskilda banker, och resultatet deraf blir, att dessa banker lärt Riksbanken huru den bör skötas. Står detta icke måhända uti rak strid mot hans derefter gjorda förslag, att alla enskilda banker må upphöra. Han vill göra Riksbanken oberoende af de enskilda bankerna och tror sig kunna åstadkomma detta genom att årligen under tio års tid till Banken aflemna ej fullt en million af bankovinsten; med dessa 10 millioner anser han sig kunna ersätta de i alla Rikets län nu spridda enskilda bankerna, hvilka hafva der utlånade öfver 60 millioner R:dr; då återigen mig synes som borde 60 år ätgå, innan Riksbanken, på sätt han föreslagit, kan hinna till samma resultat.

En annan talare har icke ansett det tillständigt att i denna fråga vädja till känslan, men jag har icke märkt någon annan än just denne talare sjelf göra sig skyldig härtill, och ännu mindre har jag tyckt mig finna att någon velat gifva någon slags partifärg åt frågans behandling. Här är blott fråga om att tala till den känsla af klokhet och sund beräkning, som bör göra sig gällande vid valet af de tvenne utvägar, som stå till buds för anskaffande af medel till uppfyllande af Statens oafvisliga behof, den ena att upptaga lån för detta ändamål, eller öka beivlingen, den andra att af redan befintliga tillgångar använda 1,800,000 R:dr; måhända till förfång för blott en och annan lånesökande. I Första Kam-maren pågår äfven diskussionen om denna fråga och der vill man gå ännu längre, i det att man för ändamålet vill använda den ännu ej till beloppet kända bankovinsten för år 1866. Man talade redan i Utskottet härom, men jag var en af de förste, som motsatte mig ett dylikt påstående. Till denna ytterlighet kan man dock lätt komma genom att gå för långt i ytterlighet på andra sidan, och härutinnan ligger en verklig fara, som jag lägger på deras sinne, som här försvara Utskottets illa motiverade förslag.

Jag vill nu ej längre uppehålla Kammarens tid, utan förnyar min förut gjorda hemställan.

Herr Friherre Gripenstedt: I likhet med en ärad talare från Skaraborgs län, som nyss hade ordet, får äfven jag förklara, att, då jag här uppträder, sker det med en viss känsla af obehag genom medvetandet, att Kammaren längtar till slut på den långa öfverläggningen. Men jag anser det nästan som en skyldighet att äfven i min mån söka bidraga till den utredning, som jag tror vara nödvändig, för att rätt bedöma detta ämne. Mycket beror ofta på, huru man uppställer en fråga. Man tyckes här i allmänhet hafva velat gifva denna fråga en sådan färg, att de, som önska bankovinstens reserverande, skulle anses intaga en position af fäderneslandets försvarare mot någon, som skulle hafva för afsigt att likasom plundra Banken, och att de, som här förorda bankovinstens användande till det allmännas behof, deremot borde anses föga bättre än Kossacker, som tänkte "lägga hand på Banken", såsom orden föllo. För min del måste jag på det högsta bestrida en dylik uppställning af frågan, utan tror jag, att man både enklare och sannare kan tänka sig saken så, som om vi här vore ett bankbolags beslutande direktion, hvilken hade att öfverlägga om, huru bolagets upplupna vinst lämpligast bör användas. Och detta bolag, mine Herrar! utgöres af Svenska Folket, och den beslutande direktionen är vi, dess genom förtroende utsedde representanter.

Frågan blir då den, om vi böra eller icke böra till intressenterne utdela den vinst, som finnes. Behöfver man den icke för vissa nödiga ändamål, så är det utan tvifvel klokt, att, såsom hvarje omtänksamt enskildt bolag gör, åter insätta medlen i rörelsen och sålunda befordra egen fördel för framtiden. Behöfves den åter för utgifter, som måste bestridas, så förekommer det mig deremot temligen besynnerligt, att, då man eger medel att disponera, man icke skulle använda dessa medel för sina oundvikliga behof, utan i stället anskaffa andra.

Man återkommer således till den frågan, som här i första rummet måste tagas i betraktande, nemligen huruvida ett bestämdt behof finnes att använda dessa vinstmedel eller ej. En värd talare från Skåne har påstått eller velat göra troligt, att någon egentlig utredning i sådant hänseende icke blifvit lemnad, utan att man i stället sökt göra saken till en känslofråga. Jag begriper i sanning icke på hvad grund han kunnat påstå något dylikt, och en aktad representant från Göteborg har också redan anmärkt det obefogade deri.

Jag vill nu icke ånyo uppräknat alla de bevis, som redan blifvit under debatten lemnade, för att ådagalägga nödvändigheten af att anskaffa tillgångar, men det kan måhända icke vara onyttigt att påminna om vissa hufvudpunkter i detta hänseende. Hvar och en känner genom Kongl. Maj:ts nådiga Proposition om Statsverkets tillstånd och behof, att till de ändamål, som af Kongl. Maj:t ansetts nödvändiga, erfordras först och främst den omtvistade bankovinsten till dess fulla belopp 1,800,000 R:dr. Vidare skulle behövas en förhöjning af konsumtionsafgifter dels i form af ökad tull på vissa kassaartiklar och bränvin med tillsammans 1,310,000 R:dr, dels i form af ökad bränvinstillverkningsafgift med 1,000,000 R:dr och derutöfver slutligen en förhöjning i den direkta beskattningen med 50

procent, uppgående till omkring 900,000 R:dr för året. Detta utgör således tillsammans ett belopp af 5,000,000 R:dr, hvartill Kongl. Maj:t funnit, att tillgång bör beredas på sådant sätt, som nyss uppgifvits, för att kunna bestrida de statsutgifter, som Kongl. Maj:t ansett nödiga. Nu hemställer jag till Er, mine Herrar! om man kan vänta, att nedprutning af en sådan summa skulle kunna göras i utgiftsbudgeten, utan men för landets sannskyldiga väl. För min del tror jag det icke. Då vi komma till den praktiska handläggningen af dessa frågor, eller till tillämpningen af den vackra grundsats af hushållning, som här så ofta framhållits, skall det snart visa sig, huru långt hvar och en med godt samvete anser sig dervid kunna gå. Hvad mig beträffar, ämnar jag vid Statens ordnande förorda all den sparsamhet, som jag anser med det allmännas bästa förenlig; men att Staten skulle kunna nöjaktigt regleras med en nedsättning af 5,000,000 i de af Kongl. Maj:t begärda anslagen, anser jag för min del icke rimligt.

Om man således antager, att medel nödvändigt måste anskaffas, blir frågan helt enkelt denna: bör man icke dertill i främsta rummet använda den vinst, som bankbolaget, d. v. s. det Svenska Folket, redan eger? Bör man icke utdela denna vinst, för att fylla de behof, som måste tillfredsställas? — Eller bör man låta vinsten innestå och ersätta bristen genom utkräfvande af nya skatter? Detta är den fråga, som man måste för sig uppställa, och för min del är jag icke tveksam om svaret. Frågan är med andra ord, hvad som bör sättas i främsta rummet, de skattdragandes intresse eller de lånebehöfvandes. Jag ämnar icke följa här det föredöme, som under ett föregående plenium blifvit lemnadt, då man behagat använda vissa mer och mindre förklenliga uttryck om de olika tänkande, då man t. ex. talat om "anslagsjägare", om "anslagshunger" o. s. v. Man skulle i sådant fall nu kunna med mera skäl tala om *lånehungrige*. Men sådant vore i min tanke oädel. Det finnes otvifvelaktigt många, som äro i stort behof af lånebiträde, och jag vill tala om dem med allt det deltagande och all den aktning, som deras ställning förtjenar. Gerna skulle jag också vilja gå deras önsknings till mötes, såvidt omständigheterna det medgifva, men jag kan likväl omöjligt gå ända derhän, att jag till deras förmån vill pålägga andra samhällsklasser en tunga, som eljest kunde undvikas. Det har också redan blifvit af flere aktade talare framhållet, att en sådan åtgärd, som här afses, äfven derföre vore olämplig, att fördelen deraf blefve endast partiel och jembörelsevis obetydlig, då deremot olägenheten blefve allmän och betydande.

Den värde representanten från Christianstad har berört frågan från en sida, som jag anser vara förtjent af mycken uppmärksamhet, och måhända kunde det derföre vara skäl att i någon mån ytterligare utveckla densamma.

Han förmenade nemligen, att det icke vore lämpligt, att genom en dylik åtgärd hylla den princip, som går ut på att bereda Riksbanken ett alltför stort välde öfver landets hela penningarörelse. Han ansåg, att en sådan princip, — hvilken deremot med mycken ifver förfäktats af den värde representanten från Lund — icke blott vore oriktig till sin grund, utan i sig innebure en politisk våda; och jag delar fullkomligt denna åsigt. Äfven jag finner det vara till principen oriktigt, att penningarörelsen skulle

koncentreras i *en* anstalt, och kanske aldrig minst i en sådan statsanstalt som Riksbanken, hvilken såsom tillhörande lagstiftaren kan sägas nära nog stå öfver lagen, ty i sjelfva verket är ju penningarörelsen icke annat än ett särskildt slag af industriell verksamhet. Och den åsigt torde väl numera vara temligen allmänt erkänd, att Staten icke bör befatta sig med industriella yrken, utan öfverlemna dessa till den enskilda omtanken. Detta är också klart redan derföre, att de skötas sämre, då de äro föremål för Statens verksamhet; men i fråga om bankrörelse skulle dessutom — i fall principen fördes till sin höjd — resultatet blifva att landet småningom blefve alldeles utsuget, då all förtjenst af denna rörelse skulle dragas till Staten och ingenting deraf finge stadna kvar hos folket sjelf, som sålunda alltmera måste blifva skattskyldigt eller rättare läneberoende hos anstalten. Men derigenom skulle jemväl uppstå en särskild *politisk* våda; ty, mine Herrar! man bör besinna, att Statsbanken är enväldigt styrd af Riksdagen, och om denna anstalt finge utvecklas till en sådan magt i samhället, att den helt och hållet beherrskade penningarörelsen, så skulle det ganska väl kunna hända — och det hände troligen också — att valmännen, vid Riksdagens bildande, med tanken särskildt fästad på denna viktiga omständighet, skulle söka så tillsätta Riksdagen, att denna komme att begagna sin stora magt i detta fall till fördel för den samhällsklass man sjelf tillhör. Ingen lär kunna neka, att en sådan ställning vore högeligen olycklig, och att här verkligt kunde ligga fröet till en politisk fara, så framt man ville utbilda bankväsendet så ensidigt, som här blifvit förordadt af den värde representanten från Lund.

Af andra talare, som uppträdt under denna öfverläggning, har åtskiligt blifvit anfördt, som måhända vore förtjent att närmare skärskådas, men jag tror mig handla i enlighet med Kammarens önskingar, om jag nu icke upptager allt detta till besvarande. Jag vill blott anmärka en omständighet, som här blifvit vidrörd af den person, som yttrat sig från främsta platsen i Kammaren. Han antydde nemligen, att Bankens säkerhet berodde icke blott af de förhållanden, som i öfrigt här blifvit framställda, utan äfven indirekt på upprätthållandet af folkets produktionskraft. Denna tanke är utan tvifvel ganska riktig och deri *kunde* sökas ett skäl, som gjorde det ändamålsenligt att använda bankovinsten på det sätt han önskar, *så vidt* något väsentligt dermed skulle kunna vinnas till produktionens förhöjande. Men *der* ligger, enligt min tanke, det svaga i argumentet. För mig vill det synas klart, att en så liten summa som 800,000 R:dr icke kan i detta hänseende verka någonting väsentligt. Sannolikt skulle den tvärtom blifva endast en försvinnande liten del i det förlagskapital, som näringsarne behöfva; och jag vill såsom bevis härpå blott påminna om det faktum, att en annan af våra penningeanstalter, nemligen Riksgälds-kontoret, ofta åstadkommit en ojemförligt större rubbning i förlagskapitalet.

Sednaste revisionsberättelse och Stats-Utskottets Utlatande, som nyligen passerat Kamrarna, hafva gifvit vid handen, att för några år sedan voro af Riksgälds-kontorets medel för rörelsens behof utlånade omkring 9 millioner R:dr, hvilka nu äro till fulla indragna. *Detta*, mine Herrar, äro summor, som tala. *Sådant* kan utöfva något inflytande; och jag förundrar mig visst icke att *deraf* en väsentlig inverkan egt rum på allmänna rö-

relsen. Men att *denna* jmförelsevis obetydliga, nu omtvistade summa af 800,000 R:dr skulle dertill i någon högre grad bidraga, vågar jag betvifla. Min slutsats är derföre mycket enkel. Då jag anser uppenbart, att dessa medel äro behöfliga för Statsverket samt att ett motsvarande belopp eljest måste genom förhöjd beskattning eller ännu sämre genom lån anskaffas, så tror jag, vid sådant förhållande, det vara både rättast och naturligest att använda de medel, man redan eger, och derigenom åtminstone minska behofvet af nyas anskaffning.

Herr Jan Andersson: Jag har med uppmärksamhet åhört denna långa och intressanta öfverläggning. Meningarne hafva varit starkt ställda mot hvarandra och å ömse sidor hafva de förfäktats med stor talang. Mig synas dock de skäl, Utskottet anfört, så talande och rigtiga, att jag för min del godkänner Betänkandet sådant det är.

Herr von Troil: Om jag äfven i allmänhet icke vore van att fatta mig kort, skulle jag vid detta tillfälle känna mig dertill särskildt manad dels af den långt framskridna tiden och dels af de rop om proposition, som nu låtit sig förnimma. Den viktiga frågan är dessutom redan så fullständigt utredd, att ingen talare lärer kunna om densamma lemna nya och närmare upplysningar. Men just frågans vikt ålägger mig som en pligt att i få ord yttra min mening.

Jag tror, att ämnet i korthet kan betraktas under följande synpunkter: har Banken behof af, att den upplupna vinsten för Banken reserveras? Då utan tvifvel om icke 30 millioner, så dock 26,300,000 R:dr för Banken återstå, sedan Banken betalt sina skulder, lærer det icke kunna bestridas, att Banken för myntvärdets upprätthållande redan eger en så betryggad ställning, att Bankovinsten icke behöfver användas för detta ändamål. Men om Banken icke har behof af denna vinst, hemställer jag till Er, mine Herrar, hvilken följden skulle blifva, om för Banken blefve reserverad större eller mindre del deraf. Vi måste taga i betraktande de behof, som Kongl. Maj:t ansett böra fyllas. Vi må söka, huru mycket vi vilja, åstadkomma nedsättningar och besparingar; -- klart är dock — och Stats-Utskottets ordförande har förklaradt detsamma — att, oaktadt allt sparsamhet, en större eller mindre brist i budgeten i allt fall kommer att återstå. Då nu denna brist måste fyllas, vädjar jag till Er, mine Herrar, om det kan vara lämpligt att öka bristen genom att ackumulera Bankens fonder. För min del tror jag, att Representationen icke har rätt att lemna en del af Bankens vinst till Banken eller med andra ord att icke använda den tillgång, som finnes, då ett motsatt förfarande icke kan undgå att medföra en ökad stegring af bevillningen; och jag tror, att detta skulle blifva en ytterligare orättvisa, derigenom att en stor del af de personer, som icke skulle af lånemedlen komma i åtnjutande, just äro de, som finge betala kostnaden.

Jag förenar mig således med dem, som yrka, att 1,800,000 R:dr af Bankovinsten, i enlighet med hvad Kongl. Maj:t äskat och Statsrådet Malmsten tillstyrkt i sin reservation, skola användas för Statsverkets behof och till Riksgälds-kontoret öfverlemnas.

Herr Carl Ifvarsson: Då diskussionen nu dragit så långt ut på tiden, skall jag söka yttra mig så kort som möjligt. Jag beklagar blott, att den förste talaren införde diskussionen på en afväg, hvartill han föranleddes förmodligen af åtanken derpå, att år 1858 Rikets Ständer, för att underlätta börsmännens betryckta ställning, måste upptaga ett lån. Härom är dock nu icke fråga. Hvad sjelfva saken beträffar, så får jag förklara, att, oaktadt de anmärkningar man gjort mot Herr Agardhs mening, jag för min del anser, att det vore väl om man kunde undantränga de enskilda bankerna. Vill man uppnå detta mål i någon mån, måste man så mycket som möjligt förstärka Riksbanken, om man än äfven med afseende på den närvarande statsbristen måste nu öfverflytta någon del af Bankoverkets medel till Riksgälds-kontoret. Som emellertid hvar och en väl redan stadgat sin öfvertygelse, vill jag icke längre med mitt yttrande upptaga tiden. Hvarken privatbank-intresset eller de sidovägar, på hvilka diskussionen blifvit ledd, hoppas jag, skola förmå förleda eller förvillan någon här vid lag, Den, som icke vill helt och hållet följa Utskottet, kan dock icke heller följa alla reservanterne, som vilja somlige till höger, andra till venster. Under dessa förhållanden yrkar jag emellertid bifall till Utskottets förslag.

Herr de Maré: Sedan jag sist hade ordet, har här yttrats att någon ytterligare konsolidering af Riksbanken icke behöfdes, och man har talat om, att vår Bank är mäktig, rik och stark. Ja, jag erkänner med nöje att den är det. Men detta hindrar mig icke att uttala den åsigten, att jag icke anser den tillräckligt stark för att under alla eventualiteter kunna upprätthålla realisationen. De 9 millioner i riksbankssedlar, som för närvarande innehafvas af de enskilda bankerna, skulle, i händelse af en kris, just vara de som hastigast kommo till Bankens lucka, och huru skulle då Banken reda sig, om detta inträffade på en tid, då, såsom vi nyligen bevittnat, Bankens metalliska valuta vore sjunken kanske till och med under sitt egentligen tillåtna minimum. Jag kan således icke medgifva att dessa 9 millioner riksbankssedlar i enskilda bankernas kassor bidraga till Bankens konsolidering. Jag anser dem tvärtom snarare som en fara för Riksbanken.

För att emellertid icke förorsaka dubbla voteringar, anser jag mig böra frångå mitt förut gjorda yrkande, och åtnöja mig med att yrka rent bifall till Utskottets förslag.

Herr Rooth: Diskussionen har redan fortfarit så länge, att jag visserligen icke skulle för min del förlänga densamma, så vida jag icke der-till erhållit en speciel anledning. Jag har nemligen hört en och annan talare åberopa sina kommittenter, då han yttrar sin mening. Detta tal om kommittenter anser jag för en tom fras, ty äfven bland dem äro otvifvelaktigt meningarne vid frågors afgörande delade. De böra säkerligen vara bäst belåtna med att de, som af dem blifvit hedrade med att vara representanter, yttra sig sjelfständigt och oberoende efter egen öfvertygelse. I sak anser jag, att, alldenstund en betydlig statsbrist är för handen, hela bankovinsten, 1,800,000 R:dr, bör till Riksgälds-kontoret öfverlemnas.

Herr Hierta: Efter alla de åsigter, som här blifvit å båda sidor framställda och utvecklade, tror jag väl icke synnerligt mer i denna sak behöfva sägas, men såsom ledamot af Bankens styrelse anser jag det vara min pligt att yttra mig. Man skall emellertid icke behöfva leta efter det långa talets korta mening. Den finnes kortast och med goda skäl uttryckt i Herr Kocks reservation, der den åsigten uttalas att hela bankovinsten eller 1,800,000 R:dr måtte för Statens behof till Riksgälds-kontoret öfverlemnas. Jag har icke funnit att Herr Kocks reservation blifvit vederlagd. De skäl, han anført, äro tvenne. Det första, att Banken redan är tillräckligt stark, har jag icke hört någon af den andra sidans talare bestrida. Den ende, som satt Bankens soliditet i fråga, är Herr de Maré, men han har icke uppgifvit grunderna därför, under det att motsidan framställt fakta, som det nu torde vara öfverflödigt att upprepa, hvarigenom visats, att Banken under alla eventualiteter kan fullgöra sina förbindelser. Det andra skälet i Herr Kocks reservation är, att det är de skattdragande, den stora massan af befolkningen, som, i fall man undanhåller Statsverket en betydlig del af bankovinsten såsom bidrag till de allmänna utgifternas bestridande, får genom ökad beskattning fylla detta belopp och göra uppoffringar, utan att komma i åtnjutande af de fördelar man med sin åtgärd vill bereda en del medborgare. Flere talare hafva redan med mycken kraft utvecklat detta, utan att någon af den motsatta sidan kunnat vederlägga dem. Ville man i denna fråga taga skäl, skulle man ställa sig på den reservants sida, jag åberopat. Men det händer ofta i saker af sådan natur som den förevarande, att de enskilda intressena äro för mycket inblandade. Det har af sådan anledning förr inträffat vid våra riksdagar, att diskussionen på den ena sidan legat afgjordt öfver, men att omröstningen ändock utfallit till fördel för den andra sidan. Jag hoppas att det icke nu måtte gå på samma sätt. Ett skäl har emellertid af den andra sidan blifvit anfördt, för hvilket jag bär aktning. Herr Indebetou har sagt, att man, i stället för att anlita bankovinsten, kan spara på statsutgifterna; jag vill så mycket heldre instämma i detta såsom princip, som jag sjelf alltid tillhört dem som yrkat på detsamma. Men flere talare hafva visat, att, om man än bemödar sig att iakttaga all möjlig sparsamhet, det likväl vid denna riksdag är omöjligt att endast genom nedsättning i utgifterna betäcka statsbristen. Att hela bankovinsten, 1,800,000 R:dr, skall till Riksgälds-kontoret öfverlemnas, för att till Statsverkets behof användas, är derföre i korthet min mening.

Herr Per Nilsson från Christianstads län: Då en aktad ledamot, Herr Professor Agardh från Lund, med ganska goda skäl visat vigten deraf, att Riksbanken genom ökade tillgångar sättes i stånd att uppfylla sitt ändamål, men å andra sidan icke heller Statsverkets behof af undsättning kunna förbises, torde den utväg, Utskottet föreslagit, väl vara den, med hvilken man å båda sidor bör kunna anse sig belåten, då på detta sätt 1,000,000 R:dr såsom bidrag åt Statsverket gå till Riksgälds-kontoret, men de återstående 800,000 bibehållas för Bankens egna behof. Jag yrkar således bifall till Utskottets förslag.

Herr Magnus Svensson: Jag instämmer med de talare, som yttrat sig för bifall till Utskottets förslag.

Herr Anders Jonsson: De många skäl, som under denna långa diskussion blifvit yttrade mot Utskottets förslag, hafva icke förmått rubba min öfvertygelse om dess lämplighet, hvarföre jag yrkar bifall till det-samma.

Herr Sjögren: Jag har endast att förklara, att jag instämmer i Herr Malmstens reservation.

Herr Olof Nilsson: Jag vill i korthet uttrycka min tanke dermed, att jag anser, att det vore väl, om åtminstone någon del af bankovinsten blefve bevarad för att utlånas till jordbrukets understödjande. Man har sagt, att det skulle vara obehöfligt. Jag tror det icke vara svårt att säga, hvarifrån denna åsigt härleder sig; den kommer från intresset för privatbankerna, som underminera jordbruket. För öfrigt må äfven något användas till Riksbankens konsolidering, oaktadt jag för min del är öfvertygad om, att densamma ändock skulle kunna anses fullt säkert och betryggadt. Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Friherre Alströmer: Jag är för min enskilda del temligen ointresserad i bankfrågan, ty jag är icke länebehöfvande. Men jag står här som Svenska Folkets ombud och anser mig derföre skyldig att yttra min tanke. Jag får derföre förklara, att jag, i betraktande af den betryckta finansställning, hvori landet befinner sig, tillstyrker att hela bankovinsten måtte användas till Statsverkets behof.

Öfverläggningen förklarades vara slutad. Herr Talmannen framställde särskilda propositioner på bifall dels till Utskottets hemställan och dels till det under öfverläggningen gjorda yrkandet om öfverlemnande till Riksgälds-kontoret af 1,800,000 R:dr utaf 1865 års bankovinst. Begge dessa propositioner besvarades med blandade ja och nej; och då derjemte votering begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen en voteringsproposition, så lydande:

Den, som bifaller hvad Banko-Utskottet hemställt i dess Utlåtande N:o 13, rörande användandet af den sedan 1865 års början upplupna bankovinst,

röste ja;

Den, det ej vill,

röste nej;

Vinner nej, har Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan, beslutat, att en million åttahundratusen riksdaler af 1865 års bankovinst skola för Statsverkets behof till Riksgälds-kontoret öfverlemnas.

Omröstningen, som härefter i vanlig ordning anställdes, utföll med 88 ja emot 75 nej; i följd hvaraf Kammaren bifallit hvad Utskottet uti förvarande Utlåtande hemställt.

§ 4.

Företogs ånyo till handläggning Banko-Utskottets Utlåtande N:o 14, i anledning af Herr Grefve C. G. Mörners och Herr Eric Olssons motioner rörande enskilda banker.

Härvid yttrade

Herr Wener: Då jag tror, att den strid, som nyss blifvit utkämpad, i sjelfva verket vändt sig kring nyttan eller skadan af enskilda bankernas sedelutgifningsrätt, tror jag, att dessa motioner icke böra lemnas obemärkta. Det är väl sannt, att dessa banker erhållit förnyade oktrojer, men ju förr desto heldre tror jag man bör uttaga steget, och att Riksdagen må uttala sin opinion, om privatbanker med sedelutgifningsrätt äro nyttiga. För min del tror jag, att denna sedelutgifningsrätt innebär en ständig fara för Riksbanken.

Jag tager mig friheten yrka, att Kammaren behagade med afslag å Utskottets hemställan återremittera ärendet i den syftning, Herrar Schartau, Mannerskantz och de Maré i sina reservationer uttalat, så att motionerna komma att gemensamt af Banko- och Lag-Utskotten behandlas.

Vidare anfördes icke, och Utskottets hemställan bifölls.

Sammanträdet afslutades klockan 11 e. m.

In fidem
H. Husberg.

Tisdagen den 19 Mars.

Kl. 6 e. m.

§ 1.

Företogs ånyo till handläggning Lag-Utskottets Utlåtande N:o 44, i anledning af väckta motioner om ändring i vissa delar af gällande Konkurslag.

Vid Utskottets *första hemställan*, afstyrkande bifall till Herr Reuter-cronas förslag, att s. k. tvångsackord måtte afskaffas, begärde följande ledamöter ordet och yttrade:

Herr Reuter-crona: Naturligtvis har jag med stor ledsnad emottagit Lag-Utskottets förevarande Betänkande, hvarigenom Utskottet tillstyrkt Riksdagen att lemna min motion rörande upphäfvande af nya Konkurslagens stadgande om tvångsackord utan afseende. Jag har dock funnit en tröst i motgången af den omständighet, att Utskottet grundat sitt Utlåtande hufvudsakligen derpå, att Utskottet ansett tillräcklig erfarenhet om tvångsackordets skadlighet ännu icke vunnit, emedan jag hoppas att denna